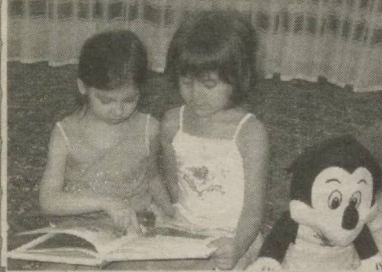
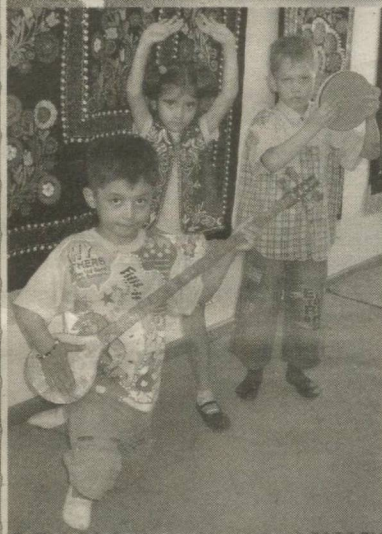

1991 йил 1 сентябрдан
чиқа бошлаган

1 ИЮН—ХАЛҚАРО БОЛАЛАРНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ КУНИ

Биз ҳақиқатан ҳам ўз фарзандларимиз ва набираларимиз билан фахрланишни истасак—улар замонавий билим ва тажрибага эга, иймонли-эътиқодли бўлишларига, Ватанимиз тарихида ўчмас из қолдирган буюк аجدодларимизнинг ишларини давом эттиришларига эришишимиз лозим.

Ислом КАРИМОВ

БОЛАЛИКНИНГ БЕҒУБОР ОЛАМИ

Дунёда халқлар кўп, миллатлар бисёр. Аммо уларнинг ичида ўзбеклардай болажони санокли бўлса керак. Ахир "Дунёда болам деб яшайди ўзбек", деган сатрлар бежизга битилмаган. Мустақиллик йилларида шахсан Президентимиз бошчилигида мамлакатимизда болаларга алоҳида эътибор ва ғамхўрлик кўрсатиш, уларнинг ҳар томонлама баркамол инсонлар бўлиб вояга етишлари учун барча шароитларни яратиш, уларни ҳимоя қилиш масалалари давлат сиёсати даражасига кўтарилиб, жиддий аҳамият берилётгани қувончлидир. Замонавий мактаблар, лицейлар, коллежлар, спорт-соғломлаштириш мажмуалари, дам олиш масканлари бугун болажонлар ихтиёрида.

Юртбошимиз раҳнамолигида кўрсатилаётган аталарча ғамхўрликка фарзандларимиз аъло ўқишлари, ижод, санъат, спорт, кўйингки, бошқа ўнлаб йўналишлардаги ютуқлари билан жавоб бериш-

моқда. Қалби санъатнинг сирли оламига ошно бўлган фарзандларимиз бугун скрипка-ю, виоланчелининг жарангдор овози билан Страдиварилар юртини ҳам лол этишмоқда, ёш санъаткор ва дирижёрларимизнинг маҳоратига Лондону Париж, Риму Берлин тан бермоқда, халқаро спорт мусобақалари, фан олимпиадалари ҳам бугунги кунда Ўзбекистон ёшларисиз ўтмаяпти. Улар нафақат бундай нуфузли анжуманларнинг иштирокчиси бўлишмоқда, балки диёримизга шода-шода медаллар, унвонлар билан қайтишмоқда.

Ўзбекистон Болалар жамғармаси, "Соғлом авлод учун", "Сен ёлғиз эмассан" жамғармалари эса ижтимоий ҳимояга муҳтож оилалар фарзандлари, имконияти чекланган болалар, "Меҳрибонлик" уйлари тарбияланувчиларининг ҳар бирини қамраб олувчи аниқ йўналтирилган дастурларни амалга ошириб келишмоқда. Масалан, "Соғлом авлод учун" жамғармаси ташаббуси билан 1996 йил-

да ташкил этилган "Тиббий-ижтимоий патронаж тизими" томонидан ўтган 10 йил ичида 500 мингдан ортиқ болалар ва 210 минг нафарга яқин ўсмирлар тиббий қўриқдан ўтказилди.

Ҳар йили 1 июн - Халқаро болаларни ҳимоя қилиш куни мамлакатимизда кенг нишонланади. Бу йил ҳам "Соғлом авлод учун", "Сен ёлғиз эмассан", "Маҳалла", Болалар жамғармалари ва "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати 26 майдан 1 июнгача "Ҳар бир фарзандга меҳр-эътибор" шiori остида ҳафталик ўтказиш ташаббуси билан чиқишган эди. Мазкур ташаббус республика Вазирлар Маҳкамаси томонидан қўллаб қувватланди. Бугун - 1 июн куни пойтахтимиздаги "Туркистон" саройининг ёзги саҳнасида болалар ижодий жамоалари, ижрочи ёшлар ва санъат усталари иштирокидаги катта концерт билан якунига етадиган ҳафталик давомда ўнлаб тадбирлар ўтказилди ва улар барча вилоятлар, ту-

манларни қамраб олганлиги билан аҳамиятлидир. Жумладан, Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятлар маданият ва истироҳат боғлари, таълим муассасалари, маҳаллаларида болалар иштирокида концертлар, асфальтга расм чизиш, спорт мусобақалари, турли кўргазмалар ташкил этилди, "Меҳрибонлик" уйлари тарбияланувчилари учун истироҳат боғларидаги аттракционлар бепул хизмат кўрсатди, уларга ҳамда ижтимоий ҳимояга муҳтож оилалар фарзандларига маҳаллий ҳокимликлар, турли жамғармалар ва ҳомийларнинг совғалари топширилди.

Ёшгина ниҳолнинг чуқур илдиз отиб азим чинорга айланиши учун алоҳида эътибор керак бўлгани каби болаларга ҳам ҳимоя зарур. Яъни ҳали ҳаётий тажрибалари кам, ишонувчан фарзандларни турли ёт оқимлардан, зарарли иллатлардан ҳимоя қилиш ҳар бир ота-онанинг бурчи бўлмоғи керак. Шундагина болаликнинг олами чинданга беғубор ва нузли, истиқболли порлоқ бўлади.

1 ИЮН—ХАЛҚАРО БОЛАЛАРНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ КУНИ

“Оилавий тарбия ва ижтимоий қўллаб-қувватлаш” марказларида ишлаб чиқариш цехлари ҳам фаолият олиб бормоқда.

ҲАР БИР БОЛАГА МЕҲР-ЭЪТИБОР

Ўзбекистон Болалар жамғармаси томонидан ҳам ногирон, ижтимоий ҳимояга муҳтож болаларни, боқувчисини йўқотган аёлларни, “Меҳрибонлик” уйлари тарбияланувчиларини муҳофаза қилиш борасида аниқ йўналтирилган чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Боқувчисини йўқотган ёлғиз аёллар ва ногиронлар учун иш жойлари яратиш мақсадида жамғарма-миз томонидан бир неча йил ичида Қорақалпоғистон Республикаси, Андижон, Фарғона, Наманган, Бухоро, Тошкент, Қашқадарё, Навоий, Сирдарё, Сурхондарё вилоятлари ва Тошкент шаҳрида жами ўн учта ўқув-ишлаб чиқариш марказлари ташкил этилди. Айтиш пайтда бу масканлар “Оилавий тарбия ва ижтимоий қўллаб-қувватлаш” марказларига айлантирилган бўлиб, уларда ота-оналар ва болаларга тиббий маданият, соғлом турмуш тарзи, оналар ва болалар

Болалар иштирокидаги навбатдаги семинар-тренинг.

ҳуқуқлари тўғрисида суҳбатлар, учрашувлар, семинарлар ўтказилмоқда. Шунингдек, марказларда аёллар сартарошлик, уй ҳамшираси, пазандалик курсларида ҳунар ўрганишлари ҳам мумкин. Марказларда 100 га яқин аёллар иш билан таъминланган бўлиб, ишлаб чиқариш фаолиятдан келаётган даромад эса кам таъминланган, боқувчисини йўқотган оилаларни, ногиронларни ижтимоий муҳофаза қилишга, марказларнинг иш қўламини янада кенгайтиришга сарфланмоқда. Марказлардаги психолог, нарколог, ҳуқуқшунос

ва педагоглардан хотин-қизлар, болалар ўзларини қизиқтирган саволларга, қийнаётган муаммоларга жавоблар олишмоқда.

Мазкур марказларни керакли асбоб-ускуналар билан жиҳозлаш, маънавият-маърифат хоналарини республика ва маҳаллий газета-журналлари, зарур адабиётлар билан таъминлаш ишлари БМТнинг Болалар жамғармаси - ЮНИСЕФнинг ҳамда маҳаллий ҳокимликларнинг молиявий кўмагида амалга оширилди.

Ёш авлодни ҳар томонлама камол топтириш, уларнинг жамият ижтимоий-сиёсий ҳаётидаги иштирокини ошириш мақсадида “Болалар парламенти” дастури

КАМАРБАСТАЛИК

дик. Умуман, ўтган давр мобайнида жами 150 киши дори-дармонлар билан таъминланди, эҳтиёжмандлардан 2 кишига ногиронлар аравачаси, 1 кишига эса хасса берилди.

“Оқмачит” маҳалла фуқаролар йиғини хотин-қизлар кўмитаси раиси Турғуной Аҳмедова шундай дейди:

- Маҳалла-маҳалла иштирокида қиладиган

“Соғлом авлод учун” халқаро ҳайрия жамғармасининг Тошкент шаҳар Учтепа туман таянч маркази раҳбари Шарифхон Алимова одамларнинг оғирини енгил қилишдан, уларнинг дарди-га бирда моддий, бирда эса ширин сўзи билан малҳам бўлишдан чарчамайдиган аёл.

- Йил бошидан бери кам таъминланган оилаларнинг фарзандлари бўлган уч нафар болани 16-шифохонада ҳоим-ларнинг ёрдамида операция қилдирдик, - дейди Шарифа Алимова. - Шунингдек, туманимиздаги “Оқмачит” маҳалласида 21 оилага бепул дори-дармон тарқатилди, 6 кишининг касалхона-ларда даволанишига кўмаклаш-

Камбарова Саодат иккита фарзандини ёлғиз ўзи боқди. Аёлни ошқозони хасталангани, фарзандларининг қони камлиги, кўриш қобилияти суст сайганиги, аммо даволаниш учун имконияти йўқлигидан хабар топдик. 6-оилавий табо-батхона бош шифокори Феруза Йўлдошева ҳамда Шари-фхон Алимоваларнинг бе-миннат ёрдами билан бемор аёл ва унинг ҳажжи фарзанд-ларининг соғлиги тикланди. Бепул берилган дори-дармон-лар, шифокор Нарғизахон Со-бированинг ширин муомаласи, қилган муолажалари билан оилага қувонч кирди.

ДАРМОН

БАЙРАМ МУНОСАБАТИ БИЛАН

Тошкентда жисмоний имкони-ятлари чекланган болаларнинг бадий ижод намуналари яр-марка-савдоси ўтказилди.

Ярмарка-савдо доирасида таш-кил этилган кўрғазмада 102 - аштиш қобилияти заиф бўлган болалар мактаб-интернати, “SANVIKT” ногирон болаларнинг илмий-тадқиқот бадий мар-кази ва ногирон болаларни ре-абилитация ва интеграция клуби-нинг шаҳар ва туман бўлими тар-бияланувчиларининг ижод на-муналари намойиш этилди.

Пойтахтимизда имконияти че-кланган ўсмир ёшлар ўртасида спортнинг шахмат, шашка, во-лейбол ва енгил атлетика тур-лари бўйича мусобақа ўтказил-ди. Республика ногирон спорт-

чилар ассоциацияси томони-дан ташкил этилган мусобақа-да Тошкент шаҳри ҳамда пой-тахт вилоятининг 100 дан зиёд ёш спортчилари ғолиблик учун баҳс олиб бордилар.

“Туркистон-пресс”

Пойтахтимизнинг Сергели туманидаги Мактабларо ре-сурс марказида ўқувчиларнинг ёзувчи Ўткир Хошимов билан учрашуви бўлиб ўтди. Учрашув давомида ўқувчилар адабиётини “Дунёнинг ишлари”, “Катагон”, “Дафтар хошьясидаги ёзув-лар” асарларидан саҳна кўри-нишлари ижро этишди, ўзла-рини қизиқтирган саволларга жавоблар олишди.

Ўз мухбиримиз.

ФАРМОН ИЖРОСИ АМАЛДА

Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитасида умумтаълим мактабларида, академик лицей ва касб-ҳунар коллежларида Зулфия номидаги Давлат мукофотига номзодлар танловининг якунларига бағиш-ланган матбуот анжумани бўлиб ўтди. Тадбирни Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси раиси ўринбосари Гулнора Маъруфова кириш сўзи билан очди.

Мана 7 йилдирки, юртимизнинг энг иқтидорли, истеъдодли ва қатор соҳа-ларда ютуқларга эришган, ахлоқи ва одоби билан ҳурматга муносиб бўлган қизларга Зулфия номидаги Давлат му-кофоти топширилмоқда. Бугунги кун-га келиб, бу қизларнинг сони 98 на-фарга етди. Ушбу мукофот мамлакат-имизда ёшларнинг интилишлари, орзу-умидлари ва келажак режаларига иж-обий таъсир ўтказиши билан қадрлидир. Қолаверса, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Зулфия номидаги Давлат мукофотини таъсис этиш бўй-ича тақлифларни қўллаб-қувватлаш тўғрисида”ги Фармони мамлакатимиз

ёшлари ҳаётида ўзига хос ижти-моий ўзгаришлар ясади.

Ўзбекистон Республикаси Пре-зидентининг “Ўзбекистон Хо-тин-қизлар кўмитаси фаоли-ятини қўллаб-қувватлаш бо-расидаги кўшимча чора-тадбир-лар тўғрисида”ги 2004 йил 25 майдаги Фармонидан сўнг янги Низом асосида иш бош-ланган Ўзбекистон Хотин-қизлар кў-митаси мукофот учун 3 босқичда бўлиб ў-та-диган танловларни ҳам янги-ча услубда ўтказишни ташкил этди.

Ушбу ташаббус натижасида иқтидорли номзодлар сони ортиб бормоқда ва бар-ча ўқув муассасаларида, маҳаллаларда бу танловлар миқёси кенгайтиришга эришил-ди. Фармонга илова тарзида ишлаб чи-қилган мукофот йўриқномасига мувофиқ ушбу мукофот аъло ҳуқуқи, ўқуш ва иш-даги ютуқлари, ёрқин истеъдодини на-мойиш қилиши билан бирга истиқлол ғояларини амалга ошириш йўлида меҳ-нат қиладиган иқтидорли қизларга ада-

ҳаётга изчил тadbик этилмоқда. Мактаб, лицей ва коллежлар-да эса “ОИТСиз келажак сари”, “Ёшлар гуёҳандлик ва ОИТСга қарши”, “Соғлом турмуш тарзи”, “Сен буни билишинг керак” каби мавзуларда учрашувлар, семинар-тренинглар, фестивал ва конкурслар мунтазам ўтказиб келинмоқда.

Мақсадимиз “Ҳар бир фарзанд-га меҳр-эътибор” Халқаро ҳа-ракати доирасида мустақил юр-ти-миз болаларининг муносиб ке-лажagini яратишга ўз ҳиссамиз-ни қўйиш.

Д. ИБРОҲИМОВ

биёт, санъат, маданият, фан ва таъ-лими соҳаларида эришган катта ютуқлари учун берилди.

Шунингдек, тадбирда Зулфия номидаги Давлат мукофоти-га номзодларни танлаш тизимини та-комиллаштириш мақсадида Ўзбекистон Президентининг 2006 йил 2 февралдаги Фармо-ни билан илгаригидек 25 ёшга-ча бўлган эмас, балки 22 ёшга-ча бўлган қизлар мукофотга тавсия эти-лиши мумкинлиги ҳам қайд этилди.

Ўтган 7 йиллик таърибга таянган ҳол-да Зулфия номидаги Давлат мукофоти Рес-публика комиссияси хулосалари му-ҳо-кама қилинганда худудларда хусусан мак-таб, академик лицей ва коллежлар тала-балари учун август-сентябр ойлари ўта масъулятлиги давр эканлиги ҳисобга оли-ниб, танловнинг 1-босқичи 2006 йил-нинг май ойида ўтказилди.

Шу боис Ўзбекистон Хотин-қизлар кў-митаси, Халқ таълими вазирлиги, “Камолот” ҳаракати кенгаши, Ўрта махсус, касб-ҳунар

таълими Маркази билан ҳамкорлик-да қўшма дастур ишлаб чиқилди ва бугун-ги кунда бу дастурга асосан жойларда иш олиб борилмоқда.

Жорий йилнинг 15-17-май кунлари ўтказилган танловларда Ўзбекистон Рес-публикаси Халқ таълими вазирлиги, “Ка-молот” ҳаракати кенгаши, Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими Маркази ва бошқа ҳамкорлар вакиллари хизмат сафарла-рида бўлдилар ва улар иштирокидаги назоратчи гуруҳ иш олиб борди.

Ушбу танловлардан мақсад, Зулфия мукофоти-га номзодларни топиш ва са-ралашгина эмас, балки шу танловлар иштирокчилари бўлган иқтидорли қиз-ларимиз таркиби асосида истеъдодли қизлар захирасини ҳам ташкил этиш-дир. Бу танловлар ва ушбу захира Рес-публикамизнинг чекка-чекка қишлоқла-рида истиқомат қиладиган иқтидорли қизларимиз, мактабларда таълим олаёт-ган, бироқ ўз иқтидорини кўрсатишга етарли шaroити бўлмаган ёшларимиз-ни ҳам қамраб олиш учун яхши им-коният бўлади, десак хато бўлмас.

Феруза ОРИПОВА,
Ўзбекистон Хотин-қизлар кў-митаси “Ахборот-матбуот маркази” бош мутахассиси.

ларни шундай беғараз ҳажв қилардингизки, ўша аёл ўз-ўзи устидан шундай шарақлаб кўларди. Сиздан хафа бўлиш кўнглига ҳам келмасди. Қайтага эртасига кўчага ўша камчиликларини йўқотиб чиқарди. Кейин болалару катталарга аталган олти-етти китобингиз чиқди. Кейин узоқ вақт (салкам йигирма йил) жим (китоб наشري маъносидан айтаяпман) бўлиб кетдингиз. "Катта ҳовли"нинг ушқ дарди даври экан-да бу, энди билсам. Бу дарднинг кут-

ТВ энг томоша қилинадиган соатларини, радио кўпчилик энг эшитиладиган вақтини, журналлар бутун-бутун нашрини топшириб қўйган! "Ҳа, бу нима бедолик!" деб бақириб юборинг келади. ОАВнинг "нони", "тирикчилиги" шуларданлигини юрагим ачишиб эътироф этганимани ўқувчи, томошабин, тингловчининг ҳадеб шундай "таом"ни ҳазм қилиб пировардини уйлаб, даҳшатга тушаман. Китобингизни ўқимасимдан Сиз ҳам ана шундай "реклама"-

Бу воқеа ўтган йили бўлган эди. Ул-бул харид қилиш учун бозорга бориб қайтаётган эдим. Йўлда ён кўшнимиз Зарифа холани учратиб, кўлидаги оғир сумкасини кўтаришиб келдим. - Бир оз ташвишли кўринасизми, холажон? - дея гапга тутдим йўл-йўлакай кўшнимни. - Э, нимасини айтасиз, ўргилай. Қизим тушмагур бир ойдан бери мени "ёб қўйди". Уйда кунда дилхиралик... Тушунмайдиган, қулқосиз киз чикди-да... - Ия, Санобарни айтаяпсизми?! Шундай ақли кизингиз бор-а, холажон. Нимага ундай дейсиз? - Ақли бўлмай қолсин, ҳозирги қизларнинг ақли ҳам кийим, одоби ҳам

- Ия, опа, ҳаётда бир марта битиради-ю, нима учун кўнглидагидек кийинмаслиги керак экан? - Тўғри, орзу-хавас ҳам бўлиши керак, аммо бировларга қараб, ўзида йўқ нарсани "ҳўжамкўрсин" қилиш керакми? Ҳаётда бир марта, дейсан, ҳаётда жуда кўп нарса бир марта бўлади. Бир марта бўлар экан деб, чегарадан чиқши керакми? Уқишга ҳам шундай чанқоқмикан, ёшларимиз? - Сиз ҳали битта кийинишга кетадиган ҳаражатни эшитиб хайратланыасиз, "лимузин"ларга буюртма бериб, шаҳар айла-нишлар, ресторанларда бўлади-гар зифатларни эшитсангиз нима дейсиз экан?! - Йўғ-е... Синглим билан бўлган бу қисқа тортишувимизни эслаб қолмасдим... Агар... Агар кўшни-

КАТТА ҲОВЛИНИНГ

("Катта ҳовли" китобининг муаллифи Яйра Саъдуллаевага очик хат)
Ассалому алайкум, Яйра опа-жон!

НУРИ

ларнинг бирини, фақат китоб ҳолидагисини яратибсиз, деб ўйладим. "Катта ҳовли"ни ўқиётганимда Сизни иккинчи бор кашф қилдим, Яйра опа!

Оллоҳдан умру жонингизга барака сўрайман!
- Бир азалий орзумни амалга ошириш ҳаракатида ёниб юрибман, - дедингиз бир кун суҳбатлашиб қолганимизда. - Катта хонадонимиздан элга та-нилган Ҳабиб Саъдий, Ғайрат, Ҳайрулла, Лутфулла, Гулчехра, Ёдгор каби кўп санъаткорлар чиққанини биласиз. Ҳам-маълиги Саъдуллаевлар, Саъдиевлар... Саъдулла қори бо-бомиз зурёдлари. Кўша-кўша халқ артистлари... Китоб шулар ҳақида...

Ох, опагинам-а! Китобингизни ўқиётганимда Сиз етмишдан ошиб ҳам "ўша-ўша Яйра" бўлиб қолганингизни, одамнинг кўнглини кўкларга олиб чиқиб қўядиган шундай китоб ёзиб, "бир тийин" ҳам олмаганингизни билганимдаги менинг ахволимни, Сизга айтган офаринларимни эшитсангиз эди! Катта ёзувчиларингизга яна тан бердим!

Айтган китобингиз "Катта ҳовли" "Шарқ" нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси бош тахририятида чиқиши билан табриклагани шодим. Кўришдик. Қулишдик. Йиглашдик. Ёшликни эслашдик. Дам ўтмай яна бир-биримизнинг бағримизга сингирдик. Яна қулишдик. Яна йиглашдик...

Катта ижодий ютуқдан ортик, катта савоб иш ҳам бўлибди. Кўз олдимга шу катта китобни varaқма-varaқ ёзиб-ўчириб ўтирганингиз келди. Олдингизда қоғозлардан тоғлар пайдо бўлгандир?! Ёзасиз, ўчирасиз, йиглашсиз, алла нарсаларни хиргойи қиласиз... Ёзасиз, йиглашсиз, яна ёзасиз... Яшнар қизингиз varaқларни бирма-бир "чик-чик"латиб кўчириб беради.

Китобингизни ўқиётганда сизга момонгиздан, онангиздан шукроналик мерос бўлиб ўтганини англадим. Айнан шу шукроналик ҳаётингиздаги энг қийин дамларда сизга тўғри йўл кўрсатганини, кўзингизга атрофни мунаввар қилганини, умидсизлик дарёсидан неча бор омон олиб чиққанининг шохиди бўлганман. Дилингиздаги бу нур Катта ҳовлининг нури экан-да, опагинам!

Ох, опагинам-а! Қаламингиз неча бор тўхтаб, тихирлик билан, неча бор яйраб юрди экан? Неча бор ҳаёлот дарёсига фарқ бўлдингиз экан? Овсинлар - онангиз ва холагингиз сувратларингиз сийратларини чизаётганингизда, оиланинг файзли гўшага, муқаддас даргоҳга айланмоғи учун оналарга, аёлларга ўзидан кечмоқлик, фидоийлик буюрилганини айнан улар тимсолида барвақт англаб олганингизни шундоққина сездим.

Сизни биринчи бор кашф қилганимда беш-олти китобингиз дунё юзини кўрганди. Кўнларнинг бирида "Том бошида тоғора"нгизга дастхат ёзиб бердингиз. Ишдан сўнг трамвайдаги китобчангизнинг озгина varaғини ўқиб, қаерда-лигим ёдимдан чиқиб, шарақлаб кулиб юборибман. Сиз аёллардаги камчилик-

лулги муборак бўлсин!
"Катта ҳовли"ни ўқимасимдан аввал у ҳақида эшитганимда, хафа бўлмаг-ку "Яйра опа ҳам замоннинг "модний" оқимига учибдилар-да", деб ўйладим. Ахир, Яйра опа, ҳозир қайси газета ва журнални олманг, биринчи муқовасидан бошлаб, охиригиз varaғигача санъаткорларни гийбат қилиб кун кўради. Гўё жамиятни илгарилатадиган айнан шу қатламу юртда бошқа касб ҳам, бошқа хизмат ҳам йўқдек. Гўё Ўзбекистон Республикаси мустақилликдан сўнг фақат санъаткорларни (аксарият-қўшиқчиларни) ишлаб чиқараётгандек. Қаёққа қарама - ҳамма ерда улар рекламаси! Ҳақиқий реклама бўлса ҳам майли-я, чипла-чин гийбати. ОАВ "гала концерт" деган нарсага оилаб, ҳафталаб асосий ўрнини, газета энг кўринадиган жойини,

"Айтилгувчи тоғ-тоғ гаплар ичидан сизларга айримларинигина ҳўқия қилиб бера олдим", - деб ёзасиз 270-бет-да. Демак, ҳали айтилгудигани бундан-да кўп. Уларни ўқишга муштоқмиз, Яйра опа! Янги асарлар умиди ва Сизга самимият билан:
Раҳима ШОМАНСУРОВА

Тарбия соати

Шунга "оқшом" қилармиш, янги кийим олмаса, бўлмас экан. "Ўртоқларим ҳаммаси замонавий, қимматбаҳо кийим олишяпти. Менинг улардан қаерим кам", деб йиглагани-йиглаган. Мен олиб бераман деган кийимлар унга "тўғри келмасмиш". Биласиз, отасиз ўстирдим. Кўнгли ярим деб, айтганини қилишга ҳаракат қилдим. Ҳозир бозордан қиммат турадиган бир кийимлик мато олиб келаяпман. Зора ёкса, ўзини олиб чиқай десам, кечадан бери кўрпага бурканиб, ётиб олган. Уф, нима қилишни билмай ҳам қолдим...

Зарифа опа жаврай-жаврай ҳасратларини тўқди-да, кўлидаги сумкасини олиб, хайрлашмай ҳам уйига кириб кетди. Уйим томонга юрар эканман, Санобарнинг онасини қийнаб қўйганини уйлаб, кўнглим хижил тортиди. Ҳозир яна қанча ота-оналар "оқшом" тараддудида гузуриб-елиб юришган экан-а?!

Уйга бориб, кейинги йил битирувчи бўладиган синглимга Зарифа опанинг ҳасратларини айтиб, Санобарни қораладим: - Дабдаба, бир кунлик кеча учун онасини шунчалик қийнаши шартмикан?

Бугунги кунда даврга ҳамоҳанг қадам ташлаб бораётган ёшларни қоралаган келмайди, улар жуда чиройли, кўркам, билимли. Бу қувонарли, албатта. Аммо енгил-елли, баъзан оқибати тартибсизликка, фожиага олиб келадиган тантана, дискотекалар, ахлоққа, тарбияга бевосита таъсир кўрсатадиган кийиниш русул...а-ри, эрталабдан кечгача кутубхоналарни эмас, хиёбонларни, компанияри ўйинлари хоналарини тўлдириб ўтирган ёшларимиз ташвишлантиради кишини.

Айни кунларда битириш кечалари авж олиш арафасида. Катта ҳаёт бошида турган ёшларимизнинг бу тантаналарини ўтказишда маҳалла фаоллари, ота-оналар, ўқитувчилар назоратга олиб турсалар, фойдадан холи бўлмайди, албатта.
Хулқар ХОТАМБОЕВА

Вафот этган зот камтар, камсукум, қўлидан келганча ҳар кимга яхшилик қилган, қўли ҳам, дастурхони ҳам очик инсон эди. Шунинг учун ҳам бемор ётган вақтида таниш-билиш, қариндошларингиз қадами узилмади. Дафн маросимига минглаб кишилар таширф буюрдилар. Амалдорлар, тадбиркорлар, зиёлилар, оддий одамлар...

ўзларини автобус, юк машиналарига ўрдилар. Яёв қолганлар ҳам кўп бўлди. Турли русумдаги енгил машиналарни виқор билан ҳайдаб кетаётган қиббор жабонлар бўш кетаётган бўлса ҳам тўхтаб,

Дунё моли ўткинчи, бир кун қолиб кетаро, Тўрт оёқли чўбин от бир кун сенга етаро.

Уша дамларда толиққан, чанқан, яёв қолган ўша биродаринг керак бўлади. Чўбин от оёқлари шундайлар елкасида ҳаракатланади. Ҳали тириксан. Оқибатсиз бўлма. Яёв кетаётган биродаринг ни машинагга миндиришдан орланма. Бир кун машинаг ҳам, амалинг ҳам қолиб кетади. Ҳавойи қиббор тўғайли тезда ёсдан чиқасан. Аммо яхшилик, эзгулик, хайрли ишлар, оқибат унутилмайди.
Мўмин ХОЛМУРДОВ

САВОЛ. - Мен Қозоғистонда яшайдиган қариндошимизга турмушга чиққанман. Яқинда фарзандлик бўлди. У Ўзбекистон фуқаролигини олиши мумкинми? Жамилахон САТТОРОВА, Сирдарё вилояти.

Ҳуқуқшунос Гулнора ҲАМРОЕВА: - Фуқароликни белгилаш вақтида "Ўзбекистон Республикасининг фуқаролиги тўғрисида"ги қонуннинг тегишли моддалари талабларига риоя этилади. Хусусан, агар сиз Қозоғистон Республикаси фуқаросига турмушга чиққанингиздан кейин Ўзбекистон Республикаси фуқаролигини саклаб қолган бўлсангиз, фарзандингизнинг фуқаролиги маъzur қонуннинг 14-моддаси билан белгиланади. Бу моддада шундай ёзилган: "Ота-онасининг фу-

Ҳуқуқий дарсхона
қаролиги ҳар хил бўлиб, улардан бири бола туғилган пайда Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлган бўлса, агар бу вақтда ота-она Ўзбекистондан ташқарида доимий истиқомат жойига эга бўлган бўлсалар, Ўзбекистон Республикасидан ташқарида туғилган боланинг фуқаролиги ота-онанинг ёзма тарзда ифодаланган қелишуви билан белгиланади".
Д. ИБРОХИМОВ
ёзиб олди.

пиедаларни миндириб олай демасди. Фақирларда эса олий кетинг, дейишга журъат йўқ. Ҳозир машинали ҳам, яёв ҳам майит чиққан хонадонга боришади-ку. Азбаройи оқибат юзасидан. Машинали биродар эса охират манзилгоҳидан чиқибок оқибатни унутаетир. Ҳай-ҳай!

Кичик кудам кичик йигинга кўнмаяпти.

- Оллоҳ менга қиз фарзанд бермади. Аммо олти нафар пахлавондек ўғилларимга бири-биридан хушрўй олти келин олдим. Худога шукр, ҳурматимизни жойига қўйишди.

Тахририятга келишни орзу қилгандим. Лекин муаммо билан эмас, сизлар билан танишиб кетиш ниятида эдим. Бироқ кутилмаганда сизлар билан маслаҳатлашадиган бир муаммо чиқиб қолди, - деди онахон салом-алиқдан сўнг.

- **Агар ёрдамимиз тегса хурсанд бўламиз, - дедим онахонга.**

- Дўмбирободда Маъмура

ган. Уларнинг олди мактабни битираяпти. Шулар мактабга борадиган бўлганда қариндошларни йигиб кичикроқ худойи қилиб ҳаммасининг қўлларини ҳалоллаб қўйганмиз. Ортиқча сарфухаражат қилиш ўрнига ўғилларим уйларида таъмирлаб, жиҳозлар олишганди. Лекин... Кичик кудам кичик йигинга кўнмаяпти. Биттагина қизининг ўғли учун дангиллатиб тўй бериб, той ясаиб келармиш... Ўзингиз уйланг, ахир чолим ногирон, бир кун соғ, бир кун касал. Унга тинчлик керак. Бунинг устига ўзим ҳам пенсия оламан. Тўй қилишнинг ўзи бўладими?

мон одамлар. Лекин улар бир оғиз сўзимни ерда қолдиришмади. "Келин сизники, набира ҳам сизники. Тўй қилсангиз бош устига, қилмасангиз ҳам ўзингиз биласиз-да, қуда хола. Нимани лозим кўрсангиз ихтиёр сизларда", - деб қўлларини кўксиларига қўйишди. Кичик кудам эса эрталаб хотинидан анчагина пул бериб юборибди. "Элнинг кўзида шарманда бўлмайлик. Тузуқроқ тайёргарлик кўришин!" - деганмиш. Бу нимаси? Жаҳлим чиқиб пулини қайтариб юбордим. Шу тўйни қилмасам эл-юрт, маҳалла-кўй олдида обрўйим тушиб қолармишим? Катта ўғилларим: "Майли, онахон. Тўйини ўтказиб берайлик. Яна оиласига совуқчилик тушмасин", - дейишяпти.

Ўзим аслида "Меҳрибонлик уйи"да ўсганман. Вақти келиб, ўзимга ўхшаш меҳрога зор инсонга турмушга чиқдим. Аммо эрим ҳалокатга учраб, вафот этди. Уч ёшли ўғлимни ҳам ота, ҳам она бўлиб улгайттирдим. Худога шукр! У институтни битиргач, ўзи ёқтирган қизга уйлантирдим. Ўғлимнинг хотини билан аҳил ва ширин ҳаёт кечиришни жуда истайман. Ўғлим ёлғиз бўлгани учун бу дунёда ундан бошқа суянадиган кишим йўқ. Келиним билан ҳам она-боладек аҳил, бир-биримизга меҳрибон бўлиб яшашни истайман. Ўғлим, келиним ва мен бахтли ҳаёт кечиришимиз учун қандай қайнона бўлишим лозимлиги ҳақида маслаҳат беришса...

Нодира УММАТОВА, Тошкент шаҳри

ТўЙ ҚИЛИШ ШАРТМИКАН?

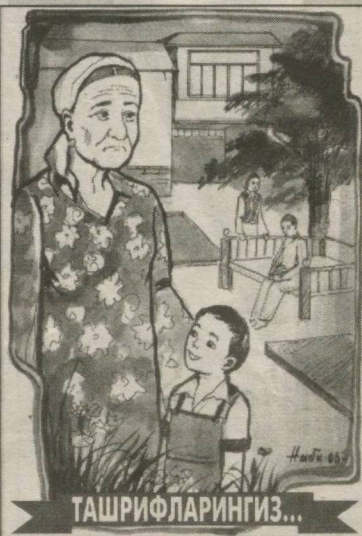
муаллима дейишса мени ҳамма танийди. Юзлаб болаларни ўқитдим. Уларга ота-онаси қаторида кўлимдан келганча тарбия бердим. Лекин кўчадагиларга гапингни ўтказиш уйдагига қараганда анча осон бўлар экан. Ўғилларим институтни туғатиб, яхши ишга жойлашишлари билан уйлантириб кўярдим. Болаларим ўқимишли, лавозимлари ҳам ўзларига яраша. Отаси иккаламиз учун бундан ортиқ бахт йўқ.

Кудаларим ҳам ўзим яшайдиган маҳалланинг одамлари. Ўзимизга ўхшаган оддийгина. Кенжа ўғлим эса Қибрайлик қиз билан танишиб, кўнгил қўйибди. Нима қилай, боланинг кўнгил ўксимасин деб танлаганини олиб бердим. Келин яхшигина чевар эди. Ота-онаси эса тadbиркор, ҳатто, Тошкентнинг марказий жойларида ҳам бир нечта дўконлари бор экан. Иккита қиздан кейин ўғил кўришди. Энди шу набирагинам уч ёшдан ошди.

Кеча кудаларим набирамнинг туғилган кунига келишганди. Шунда гаплашиб қолдик. Ўша суҳбат дилимни хира қилиб турибди. Бу ерга келганимнинг боиси ҳам шунда.

- **Дилингизни хира қилган суҳбат нима ҳақда эди?**

- Боя айтганимдек, беш келиним бор. Улар ҳам ўғил кўриш-

ТАШРИФЛАРИНГИЗ...

- **Келинингиз билан ўғлингизга шуни тушунтирмадингизми?**

- Гапирдим. Ўғлим: "Хотинимнинг олдида тилим қисик бўлиб қолсинми? Акаларим бор, ўзим қарз олсам ҳам шу тўйни ўтказайлик", деяпти.

Бешта келинимнинг ота-оналари ҳам ўзларига яраша топар-

Жуда бошим қотиб қолган. Нима қилсам экан? Тўй қилмасам кичик ўғлимнинг оиласига совуқчилик тушадими, деб ҳам ўйлаялман. Бундай муаммо бошига тушган кишилар бор бўлса менга жуялик маслаҳат беришар?

Онахонинг хасрати мени ўйлантириб қўйди. Бир-бири билан сизу бизлиги йўқолган кудаларининг муносабатлари уларнинг фарзандларига ҳам ўз таъсирини ўтказиши табиий. Тўғри, орзу-ҳавас ҳаммада бор. Лекин ҳамма нарсанинг меъёри бўлгани маъқул. Қиз узаган ота-она энди кизлари ўзга ўйнинг бекаси эканлигини, у ўша ўйнинг қондаларига, қайнона-қайнота маслаҳатларига ҳам амал қилиши зарурлигини ўйлаб кўришса яхши бўларди. Акс ҳолда чиндан ҳам ёш оила дарз кетиши мумкин. Бу борада сизнинг фикрингиз қандай, азиз мухлислар?

БАСИРА

- Опажон, мен билан гаплашишга вақтингиз борми, жуда зерикиб кетдим.

- **Зериккан бўлсангиз, бирор иш билан шуғуллангиз. Ахир бизнинг зерикканлар билан суҳбатлашиб ўтиришга вақтимиз йўқ.**

- **Кўлингиздан нима иш келди?**

- "Оила ва жамият" менинг энг яқин дўстим. Унда дили куйган, ёрдамга муҳтож кишилар билан бирга тadbиркор, ишбилармон, масъул лавозимли инсонлар ҳақида ҳам ёзилади. Кеча нима

ҳис қилаётган ўзимни. Агар мен ҳақимда мақола ёзсангиз бир нафи тегаримиди?

- **Мардонахон, исмингиз жуда топиб қўйилган экан. Одатда "мардона" деган сўз эркакларга сифат берилганда қўлланади. Лекин сизнинг ҳаётингизда бу фазилат жуда зарур бўлади. Сингилжон, ҳаётингиз давомида сизга ўша мардонаворлик ҳам**

БИР ИЛИНЖИМ

- Минг бор узр, мен сизга тушунтиролмадим, шекилли. Зерикиб кетдим, деганимнинг сабаби, менинг имкониятларим чегараланган. Кўриш қобилиятим жуда паст, шунинг учун ҳам уйда ўтираман. Кейинги пайларда жуда кўп сикиладиган бўлиб қолганман. Шунинг учун ҳам бирор натижаси бўлиб қолар, деб сизларга кўнгирик қилаётган жойим эди.

- **Ишингиз нечада?**

- Исмингиз Мардона, 30 га бориб қолдим.

- **Мардонахон, сизга қандай ёрдамимиз тегиши мумкин?**

- Эрта-ю кеч бекор ўтиришдан ёмони йўқ. Бирор-бир иш қилсам, дегандим.

АМАЛГА ОШСА...

қилишим мумкинлигини ўйлаб ўтириб, шу газетадан ёрдам сўрасам-чи, деган фикр хаёлимга келди.

Агар менинг имкониятларимга тўрғи келадиган бирорта иш бўлса, жон деб бажарардим. Яъни уйда ўтириб, қўл меҳнати билан бажариладиган ишлар бўлса. Мисол учун кадоқлашми, тузишми, шунга ўхшаган ишлар. Ахир мен ҳам ўзим учун ҳаракат қилишим керак-ку! Авваллари анча яхши кўраддим, бичиш-тиқиш билан шуғулланардим. Ҳозир, тўғриси, уйдагиларга юк бўлиб қолгандек

роҳ бўлсин. Балки сизни иш билан татминлайдиган инсонлар қичиб қолар.

- Қанийди, опажон! Илтимос, менинг телефон рақамимни ёзиб олинг. Менга ёрдам қилини чўзиш истагини билдирганларга бериб кўярсиз.

Қизганингиз ўз ҳолатидан ҳеч ҳам нолимаслиги, тушқунликка тушмаслиги ҳайратлантирди мени. Гўшақани қўйдим-у, илтимосини қозоғга туширишга киришдим. Мардонахонга ёрдам беришчигар бўлса қуйдаги телефонга кўнгирик қилишларини сўраб қоламиз: -134-25-46.

Матлуба ШУКУРОВА

ЎЗГУЛЛИК

Сиз келин туширингиз, орзуларингиз олам-жаҳон. Дастлабки кунларда кўпинча келиннинг ишлари, юриш-туришларидан кўнглингиз тўлмайди. Бунга табиий ҳол деб тушунаман. Чунки қиз бирдан бошқа шароитга тушиб қолди-да! Тасаввур қилинг: ҳаттоки моҳир артистлар ҳам бирор ролни сахнага олиб чиқиш учун ойлаб машқ қиладилар, вазиятни ҳис қилиш учун асарни қайта-қайта ўқийдилар. Келин эса сизнинг шароитингизни олдиндан кўрмай, билмай... дастлабки кунларданок унга мослашиб олиши осонми?

Айтайлик, бугун келиннингиз вақтидан кечроқ турди, чунки у ишлайди ёки ўқийди, янги рўзгор юмушлари.

Балки чарчаб ухлаб қолгандир. Лекин сиз бунга бошқача тушунасиз (албатта, ҳамма эмас) ва келинга, ҳар кунгидан бошқача қарайсиз - билингки, ўртадаги битта меҳр или узилди. Ёки яна бошқа вазият: келинингизнинг бугун кайфияти йўқ, албатта бу сизга ёмон таъсир қилади. Аслида, унинг ҳам кўнгли бор, нимадандир таъсирлангани табиий. Аммо сизнинг миянгиизга ҳар хил ёмон фикрлар келади. Менинг ҳаётим тажрибаларимга ишонсангиз, бу ҳолатдан чиқибнинг йўли осон: шоир Муҳаммад Юсуф бир шеърида: **"Мени ишонтир эртақларингиз..."**, дейди. Сиз ҳам мана шунга амал қилинг. Ҳаётингизни яхши фикрлар билан тўлдиринг: келинингиз ишида ёки ўқишида бирор муаммо туғилганда, уйдагилардан эмас, бошқа кимдан-қандай хафадир, - шундай мулоҳазалар билан уни озгина рағбатлантиринг, кўнглини кўтариб қўйсангиз, булутлар тарқалиб, уйингизни тоза ҳаво тўлдирди ва ўзингиз, ўғлингиз яйраб нафас оласиз. Яна бир ҳаётим саҳна: сезиб турибсиз, ўғлингиз билан келинингиз хафалашиб қолган. Уйнинг ҳавоси яна оғирлашди. Бундай пайда келинингизга ўғлингизнинг, ўғлингизга келинингизнинг яхши ҳислат, фазилатларини мақтайсиз, вазиятни юмшатаёсиз. Агар уларни бирор яқин одамнингизни кўриб келишга

юборсангиз, яна ҳам яхши.

Лекин ҳаётда қайнонанинг оналарча муносабатини тушунмайдиган, суистеъмо қиладиган келинлар ҳам йўқ эмас. Уларнинг кўпчилиги ўз хатосини тушунганда, кеч бўлади. Шунинг учун ҳам оналар қизларининг келажакда бошқа хонадонда тиниб-тинчиб кетишини ўйлаб тарбиялашлари керак. Яъни: "Қизим, сен келин бўлиб борадиган оилада қайнонанг ҳақиқий онанг бўлади, у сenga ёмонлик раво кўрмайди. Сенинг бахтли, озода, ақлли, тарбияли келин бўлишингни хоҳлайди. Чунки у ҳам она", - деган фикрларни қизлар

УСТИВОР БЎЛСИН

қалбига жойлаш керак. Шу ўринда бир ҳадис айтмоқчиман:

Бир кишининг иккита келини бўлиб, бирини қизим деркан, иккинчисининг исминини айтиб қаққираркан. Бир кун иккинчи келин: "Нега мени қизим демайсиз?", деб хафа бўлибди. Шунда ота:

- Бугун биттангиз, эртага иккинчингиз нонушта тайёрланган, кейин жавобини айтаман,- дедди.

Биринчи кун катта келин нонушта тайёрлабди: ҳамма нарсаси дастурхонда таят экан. Оила аъзолар бир ўтирганча нонуштага фотиҳа ўқигач, ўринларидан турибдилар.

Иккинчи кун кичик келин нонушта тайёрлабди. Бир марта тиш қовлагич учун, иккинчи, учинчи марта яна бошқа нарсалар учун ўрнидан турибди. Шунда доно ота келинга маъноли қарабди. Келин хатосини англаб: "Ота-жон, мен ўз камчилигимни тушундим", - деган экан. Шифокорларнинг таъкидлашича, одамнинг соғлиги кўпроқ оиладаги осойишталик, бир-бирини тушунишга боғлиқ экан. Уйдаги, ишхонадаги қилинган меҳнатнинг самарадорлиги ҳам оилавий тотувликка бевосита боғлиқ. Бунга қайнона-келин аниқлашар, соғлом муҳит яратсалар, жамиятимиз негизи мустаҳкам бўлади.

Саодатхон ХОЖИ она, нафақадаги ўқитувчи. М. УЛУФОВА уюштирди.

Гулистонлик қизим! Сизнинг дил сўзларингизни ўқиб, қаттиқ тасъирландим. Сизнинг 3 нафар қизингиз бор экан. Меҳрсиз ота эса, "ўғил туғмадинг", деб сизни хўрларкан, дўппослар экан.

Эй, номард, эркакмисан ўзи?! Ахир қизни берган Оллоҳим, ўғилни ҳам беради-ку. Сабр-бардош қил-чи! Шу жажжи қизалоқни ҳам бермасан нима қилардинг? Безурриёд ўтармидинг? Шу қизга зор оилалар ҳам қанча эканлигини асло унутма.

Мана, сенга бир оилани мисол қилиб келтираман. Бир қариндошимиз - холам турмушга чиқди. Йигит ҳам ўзимизнинг қишлоқдан. Холам бирин-кетин қиз туға бошладилар. Тўққизинчи қизлари туғилганда исмини Уғилой қўйишди. Язнам эса Оллоҳимнинг берганига шукр қилди. Уғилойнинг 7 ёшга тўлганда элу халққа бир ҳафта ош берди. Уғилларга ўхшатиб тўн кийгизиб, белига белбоғ болаттирди. Уша пайтда машҳур қўшиқчиларни тўйга айтди. Тўйга мингдан ошич томошабин келди... 9 қизни эру хотин парварши қилиб, воёга етказишди. Уларни уйли-жойли қилишди. Язнам Насимбой қолхозда оддий сувчи бўлиб ишлади. Бўш пайтларида, байрамларда нишолда тайёрлаб сотди. Парварда, ширинликлар қилди. Меҳнатининг орқасидан ҳамма қуввонарига уй-жой қуришда, на-

АЁЛИНГИЗ ҚАДРИГА ЕТИНГ!

бираларининг тўйларида ёрдам берди. Ҳозирда холажоним вафот этганлар. Язнам эса нафақада. Набиралар ва эваралар боболари ҳолидан доимо хабардор. Ҳамма қизларини ўз қишлоқларидаги йигитларга узатишган.

Яна бир мисол. Қўшни Ҳамид Олимжон ширкат хўжалигида ўғлим Ғайратнинг божаси истиқомат қилади. Исми Носирбой. Унинг ажойиб касби бор. Қўли гул қурувчи. Уй қуради, сувок қилади. Хуллас, ўз касбининг моҳир устаси. Турмуш ўртоғи оддий қолхозчи. Далада ишлайди. Болаларига қайноналари қарайди. Турмуш ўртоғи бирин-кетин 6 марта қиз туғди. Албатта Носиржон ҳам бир-икки марта гўнғиллаб қўйди. Меҳрибон онаизори унга насихат қилди.

Мана, Оллоҳ таоло унга 7-фарзандни инъом этди. Оилада ўғил туғилди. Бундан Носиржон ҳам, оила аъзолари ҳам ниҳоятда қувонишди, албатта. Парвардигорим умрини узок қилсин энди. Юқоридаги мисоллар ҳаётдан олинган. Булар ёлгон-яшиқ эмас. Кўзингизни каттароқ

"Қадрингизни билсин" - 4-сон

ЭСАЛТАМА: - Учтинчи фарзанди ҳам қиз туғулгач, эриниң аёлига ва қизларига муносабати янада совуқлашди. «Ўғил туғмадинг» деб, топшиниң сочдан тортиб, бошига муштаб уришни оаат қилиб оади. Аёл эса бу калтақлар оқибатиша соғалғига путур етгугаек бўлса, фарзандлариниң ҳоли нима кечшишдан ҳавотирра.

Муаллиф: САИДА

очинг, яхши йигит! Ўғилни ҳам, қизни ҳам Парвардигорим беради. Қора кўзли қизалоқларингизни кўз олдими келтираятман. Уларнинг ҳар бири "дадажон" деса, бир жонингизни эмас, мингта жонингизни ҳам бермайсизми? Қизларнинг отасига меҳри айниқса бўлакча бўлади. Уларни опичлаб, яхши гаплар гапириб, кўнглиларини кўтармайсизми? Ахир кўшнилариңгиз қизини севса, эркалатса, сизнинг қизларингизнинг кўнгли ўксимайдими? Улар бобо-бувиларини севса-ю, сиздан хафа юрса, сиз

уларни жеркисангиз, бу инсофданми? Қиз туғдинг деб сочидан тортиб, хотинингизнинг бошига уришингиз бу ўтакетган шафқатсизликдир. Зеро, турмуш ўртоғингиз оғир касалликка чалинса, бу қизларга ким қарайди? Онангиз, отангиз яхши одамлар экан. Ҳозирги ҳолатингизга минг бор шукр қилинг. Гуноҳларингиз учун Оллоҳимдан кечирим сўранг, қилмишларингизга тавба қилинг. Шуни билингки, ўғил ёққан широкни қизингиз ҳам ёқади. Турмуш

ўртоғингизга яхши муомала қилинг. Унинг кўнглини кўтаринг. Доимо унинг қалбига ёқувчи сўзларни айтинг. Сиздан кўнгли тўлсин. Қалби нурафшон бўлсин! Гоҳ-гоҳида қалбига йўл топиб, ширин муомала қилиб, соғвалар ҳада қилинг. Ана қарабсизки, одам гулистон. Бунинг учун кўнглингни кенг қилинг. Ҳаётда турмуш ўртоғингизни қадрига етинг. "Бир кун жанжал бўлган уйдан қирқ кун хайру барак кўтарилади", деган мақол бор. Ушбу мақол замирида қатта маъно ётади. Бунинг асло унутманг. Ётарингиз бор. Бир кун касал бўлсангиз, корингизга ана шу хотинингиз ярайди. Аёл кўнгли ниҳоятда нозик бўлади. Чунки у сизнинг фарзандларингизнинг меҳрибон онаси. Сизни ҳам аёл туққан-ку! Аёлингизни, онангизни хурмат қилингиз, хурмат қозонасиз. Ана-мана дегунча қизларингиз қатта бўлади. Уларни ўқитасиз, турмушга узатасиз, "бобожон" бўласиз. Бунинг асло унутманг, йигит! Аёлингиз қадрига албатта етинг.

Ғайбулла АБДУЛЛАЕВ,
Бухоро вилояти,
Ғиждуvon тумани,
"Зарафшон" ш/х.

Халқимизда азалдан оилада ўғил бола туғилса, узгача эҳтирон қузатилади. "Ана, менинг боқувчим, тобутқашим бор!" - дейилади кўнглиларга таскин бериб. Шу сабабми, баъзида эркакларимиз аёлларга "хотинлигингиз борасан" ёхуд "хотинларнинг сочи узун, ақли кал-

та" каби ибораларни ишлатиб, қадрини ерга уришади. Қизик-а, у эркакни ким туққан?! Она эмасми? Ким унга алла айтиб, неча-неча тунларни бедор ўтказган? Она эмасми? Бетоб бўлса, юрак-бағри тилинган ҳам она эмасми? Она, аввало, аёл эмасми? Муқаддас ҳадисларда: "Агар эр би-

лан хотин бир-бирига муҳаббат, дўстлик назари билан қарасалар, Аллоҳ таоло уларга раҳмат назари билан қарар. Агар эр хотиннинг қўлидан тутса, гуноҳлари бармоқ ораларидан тўкилиб кетар", - дея битилган. Йигитнинг яхшиси Аллоҳ розилиги

ушун ҳам аёлини асрагани, уйим-жойим, бола-чакам дея муросага келгани. Қанийди, бу амалларга эркакман, дея қўрқиб қериб юрган марду майдонларимизнинг барчаси риюя қилишса, йигитларнинг яхшиси бўлган бўлур эдилар...

ФАРИДА

УМИД ҚИЛИВ ЯШАНГ...

Ҳурматли Сабоҳат қизим! Дил изҳорингизни ўқиб, сизнинг пок дилингнигизга, оғир ҳаётингизга жуда ачиндим. Худойим ҳар бандасини яратар экан, унинг умрини ҳам белгилаб беради. Ҳаётингизга тасъир қилган нодонлик ўчоғи, гийбатлар сизнинг ўз-ўзингизга эътиборсиз бўлиш шароитини яратибди. "Онангни отанга бепардоз кўрсатма", - дейишади. Сиз ёш келин бўла туриб, пардоз-андозлар қилмай, чиройли келинлик либосларини киймай, уй чўриси бўлиб умрингизни ўтказибсиз. Ҳўш, оқибатда сизга кимнинг раҳми келди? Ҳаттоки эрингиз эътиборидан ҳам маҳрум бўлиш арафасида турибсиз. Лекин ҳали ҳам кеч эмас, бу хатони тузатса бўлади. Сиз ўзингизни уйлаб, ўзингизга эътибор бериб, авваломбор касбингиз бўйича ишга кириңг!

Уша гийбатчилар ва қайнонанинг бир-икки марта гапирар, кейин улар ҳам тиниб қолар. Нима учун сиз гийбатчилар қурбони бўлишингиз, 26 ёшда бўлсангиз-да, ўзингизни 76 ёшдай ҳис қилишингиз керак. Ҳали сиз энди очилган бир гулсиз. Ҳаётда ўзингизни хурмат қилишни ўрганинг! Кейин бошқаларни ҳам хурмат қила оласиз.

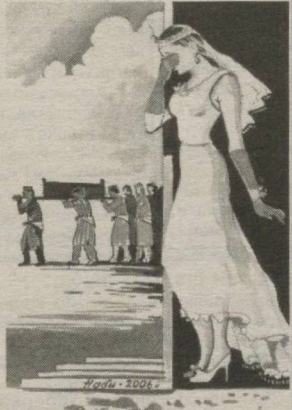
Баъзи ҳасадгўйлар сизга ҳавас қилиб гийбатлар қилади. Оилангизни вайрон қилмоқчи бўлади. Сиз уларга енгилманг! Улардан кучли эканлигингизни ҳаётда исботлаб беринг! Ишга кириб, ишни бошласангиз, кўнглингнигизга мадад топасиз. Умидсизлик, тушкунлик одамнинг дилини вайрон қилади, умид қилиб яшанг! Ҳаётингизда яхши ўзгаришлар бўлса "Оила ва жамият" газетамизга ёзинг!

Ғайнижамола АБДУЛЛА ҚИЗИ,
Тошкент шаҳри.

"Келин бўлган куним", 12-сон

ЭСАЛТАМА: - Остонадан келин кириб келган кунни тоғгага қувв болаингиз ногорон сингауси вафот этади. Азага келган аёллар янги келинга эшиттириб «Чўпоннинг таёғидан, келиннинг оёғидан!» деган гапларни гапиришади.

Муаллиф: САБОҲАТ

КИНО ҚИЛСА АРЗИЙДИ...

"Юрагим унга талпинади", 1-2-сонлар
Мен 74 ёшли ўқувчи, нафақадаги бир инсонман. Узим математикадан дарс берган бўлсам ҳам, газетасиз, адабий китоблар ўқимай тура оламасдим. Ушбу мақолани ўқиб, "Тоҳир ва Зухра", "Фарҳод ва

Ширин" достонларидаги каби сезувчи йигитлар ҳозир ҳам кам бўлса-да, бор эканига ишонч ҳосил қилдим. Ҳозирги вақтда Ўзбекистонда ишлаб чиқарилаётган фильмлардаги севгилини умуман севги деб бўлмайди, тутуриқсиз, бачкана фильмлар қўлаиб кетди. Уларда на мазмун,

на ҳақиқий севгини кўрасиз. Баъзан яхши сценарий ёзувчи кишилар йўқ, деб эшитамиз. "Юрагим унга талпинади" ни бирор яхши кинорежиссёр, масалан Шухрат Аббосовга ўхшаш маҳоратли санъаткорлар кино қилса, уйлайманки, исталган ҳинд киносидан устун бўлади. **Исомуддинмад НУРИДДИНОВ,**
Бўстонлик тумани,
Ғазаллик шаҳри.

БОЛАЛАРИМ УЧУН АЖРАШДИМ

Умидаҳоннинг ҳаёти меникига ўхшаркан. Мен ҳам 3 болам билан ажрашганман. Уйимизга амман қўшнисини совчиликка олиб келганди. Отам амманга ишонгани учун менинг учрашишимга рози бўлди. Хуллас, учрашувга чиқдим. Йигит жуда келишган экан. Кўрдиму юрагим жиз этди. Бир ойдан сўнг тўй бўлди. Мендан бахтли одам йўқ эди. Тўйдан сўнг қуввимнинг хунарлари чиқа бошлади. Ҳаёт чиройли бўлса ҳам хулқи жуда хунук эди. Кўчага чиқсак, бирор бир йигит қараса, уйга қайтгач, "Сани уйнашинг", деб урарди. Уям майли-я, энг ёмони гиёҳванд моддага берилиб кетганди, ичарди, чеккарди. Топган пули шуларга кетарди.

Ёш турмуш қуриш ҳам яхши эмас экан, ёш эрга тегиб ҳаётдан куйдим. Оз вақт ўтиб, яна героин чекишга ўтди, ҳатто болаларининг олдида ҳам чеккарди. Сиқилишмасин деб, бу азобларимни ота-онамга айтмасдим. Бегона аёллар билан юришини билардим. Тинимсиз калтақлашлари жонимдан ўтиб кетди ва болаларимнинг тарбиясини уйлаб, ажрашдим. Бир неча марта кечирим сўраб келди, ярашмадим. Болаларим тарбияси нима бўлади, отасига тортса, нима қиламан, деб ўйладим?.. Тўғри, қийнал-

"Ундан кечолмайман" 9-сон

ЭСАЛТАМА: Турмуш ўртоғим гиёҳванд бўлиб қоқган, бор-будайимни сотиб бўлди. Ҳозир мен онамнинг уйидаман. Онам ажраш дейди, аммо мен уни яхши кўраман.

Муаллиф: Матлуба ШУКУРОВА

дим, ёлғиз яшаш, болаларни ёлғиз боқиб ослор бўлмади. Лекин барчаси ўтиб кетди. Умидаҳон, дардингизни тушунаман. Фарзандларингиз одобли, ақли-хушли бўлиши учун ҳаракат қилинг. Мен ҳам анчагача қийналиб, ўз йўлимни топдим-ку, сиз ҳам топасиз. Агар эрингиз ақли бўлса сизни ташлаб қўймайди. Агар гиёҳванд моддани ташламанса, тамом бўлган одам бўлса, фарзандларингизга таъсир қилмасдан ажрашинг. Йўқса, кеч бўлади. Сизда-ку 2 бола, менда 3 та эди, қўрқмасдан ажрашдим-ку!.. Худойим ўз панонихида асрайди, нима бўлса ҳам юрагингизга қулоқ солинган, шунда адашмайсиз. **Малоҳат НАСРИДДИНОВА,**
Тошкент вилояти,
Оққўрғон тумани.

ТАБРИКЛАЙМИЗ

ЭЪЛОНЛАР!

ОДИЛЖОН ва КАМОЛАХОН!
Сизларни туғилган кунингиз билан қутлаб, узоқ умр, сиҳат-саломатлик, омонангизга, ватанингизга ва меҳнаткаш халқимизга садоқатли фарзандлар бўлишингизни тилаймиз.
Яйраб ўсинг ҳар доим, Қалбимиз нурга тўлсин, Камолингиз кўриб биз, Топганингиз бахт бўлсин.

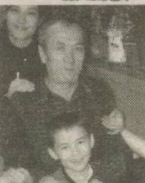
Оила аъзоларингиз.

Суякли қизим УМРИНИСА БОНУ!

Умринг баҳори 5 ёшга тўлиши муносабати билан қутлаёмиз! Ҳамisha соғ-саломат бўдгин. Алажонинг Иброҳим, Тошкент шаҳри.

Алажонимиз НОСИР ака!

Муборак 60 ёшингиз билан табриклаймиз. Сизга узоқ умр, сиҳат-саломатлик тилаймиз. Фарзандларингиз камолини кўриб юринг.

Оила аъзоларингиз

Азиз фарзандларим ЗУҲРА ва ФОЗИЛЖОН!

Сизларни туғилган кунларингиз билан табриклайман. Узоқ умр, фаровон ҳаёт, сиҳат-саломатлик, оилавий бахт тилаймиз.

Рафиевлар оқласи. Когон тумани, Ойбек қўргони.

Хурматли Юсуфжон хожи ота ЖАЛИЛОВ!

Биз сизнинг табаррук 70 ёшингиз билан муборакбола аблаёмиз! Сизга соғлақ ва узоқ умр тилаймиз!

Укангиз Иброҳим Аҳмад.

Ўғлим Озоджон НЕЪМАТОВ!

Сени таваллау кунинг, мучал 12 ёшинг билан табриклаймиз. Бахтимизга соғ бўл. Оманг Қурбон Шоймардонов, Қашқадарё вилояти, Касби тумани.

Қадри жиянимиз АЗИЗБЕК Ғанижон тоға ўғли!
22 ёшинг қутлағ бўлсин, юзинг порлоқ нурларга тўлсин. Сенга узоқ умр, сиҳат-саломатлик, бахт-саодат тилаймиз.
Тоған Жамол Халиков сардорлигида «Янгиобод» маскандаги ИПҲ-карантин, кинология хизматидаги йигитлар. Сираарё вилояти, Гулистон шаҳри.

Диққат! ЯНГИЛИК!

«FAYAN TRANS» масъулияти чекланган жамияти Россияда ишлаб чиқарилган:

- 1) Гўшт ва сут маҳсулотини қайта ишлаш учун мини (кичик) заводлар;
- 2) Мева ва сабзавотларни қуритиш учун усуналар;
- 3) Нон ва макарон маҳсулотларини ишлаб чиқариш усуналарини тақлиф қилади.

Ҳисоб-китоб пул ўтказиш йўли билан амалга оширилади. Тел: 154-85-85; 117-46-86

«УКТАМХОН» замонавий ўқув маркази курсларга тақлиф этади:

1. Тикувчилик - 3 ой. Бошловчилар 6 ой.
2. Ҳамширалик - 6 ой. 4 ой ўқиш, 2 ой амалиёт.
3. Тиббий массаж - 2 ой (амалиёт билан)
4. Торт ва пишириқлар - 2 ой.
5. Пишириқлар олий курс 1 ой.
6. Уйғурча таомлар ва салатлар - 1 ой.
7. Сартарошлик - 3 ой (аёллар учун).
8. Парда ва чойшаблар - 1 ой (амалиёт б-н).
9. Сартарошлик - 2 ой (ўғил болалар учун).
10. Қаштачилик - 3 ой. (машинкада вишивка).
11. Инглиз тили - 3 ой.
12. Рус ва турк тиллари - 3 ой.
13. Бисер тикиш - 2 ой (яъни муноқ тикиш).
14. Компьютер сабоқлари - 2 ой яққа тартибда. Интернет - 1 ой.
15. Бухгалтерия ҳисоби-2 ой.
16. Сунъий гул ясаш-2 ой.
17. Астарли костюм-плаш, пальто-1 ой.
18. Тўй ва оқшом либослари тикиш.

Ўқишни тугатганларга ДИПЛОМ берилади. Ўқишга қабул ҳар кун.

Манзилимиз: Юнусобод тумани, 3 мавзе, 1-уй, 31-хона. Мўлжал: Юнусобод бозори орқасида. Тел: 125-97-93, 121-77-72, 21-17-95.

ПАРДАЛАРНИ ПРОФЕССИОНАЛ ТИКИШНИ ЎРГАТАМИЗ. ТЕЛ: 118-61-47

Профессор Эргаш САЛИМОВ клиникаси барча турдаги аллергик, бўгин, ошқозон-ичак хасталиқларини, касалманд, нимжон болаларни махсус усулларда даволайди. Бронхиял астма хасталигида гормонал дорилар қўлланмайди. Аллергик касалликларни аниқлаб, даволашда турли аллергенлар қўйиб sinalади. Иш вақти соат 8⁰⁰ дан 17⁰⁰ гача.
МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент, Уйғур Ҳўжаев кўчаси, 4-уй, 10-хона. Автотуслар — 27, 35, 46, 53, 91. Трамвай — 8. 1-шаҳар клиникаси бекати. Тел: 149-43-33, 144-64-30.

РУҲЛАР ХАБАРДОР...

Яқинда танишим бир воқеани сўзлаб берди.
- Отамнинг вафотларига беш йил, онамнинг вафотларига салкам икки йил бўлди. Бир куни катта опам билан тоғамниқига бордик.
Сўхбат давомида опам тоғамга кичик ўғлини уйлантириши борасида маслаҳат солди. Тоғамнинг қизи опамнинг кенжа ўғли билан учрашиб, гаплашиб юрарди. Опамнинг мақсадини илганган тоғам: "Агар иккиси бир-бирларини дейишса, мен розиман! Бир қизим бўлса, сеники", - деб айтди. Бу сўхбатдан барчанинг кўнгли тўлиб, оқлик олиш тўйини келишиб олишди.
Эрталаб уйқудан турсам, аёлим қозон бошида қўймалашиб турганини кўрдим. Сабабини сўрасам: "Тушимга бувим - онангиз кирибдилар. Ховлимизда, оқ либосда юрганмиш. Шунга ис чиқарсам дегандим", - деди. Чой ичиб, исдан таътиб, тиловат қилдим-

да, мактабга бориш учун йўлга чиқдим. Йўл-йўлакай тоғамниқига кириб ўтдим. Тоғамнинг қизи, яъни опамнинг бўлажак келини ис пишириб турарди. Унинг тушига онам кирибди. У ерда ҳам Қуръон тиловат қилиб, йўлга тушдим. Рўпарамдан қўшни қишлоққа тушган кичик синглим чиқиб қолди.
- Тушимга онам кирибдилар, кўп гаплашдик, уйимга кирмади. "Вақтим зик, мени қузатиб қўйма, дедилару, кетиб қолдилар", - деди йилгаб.
Ажабо бир кечада уч инсоннинг тушига онам кирганларига, руҳларнинг биз тириклардан, биз бошлаган хайрли ишлардан хабардор эканлигига қойил қоламан, - деб гапини тугатди муаллим.
Дарҳақиқат, руҳлар доим биз билан. Илоҳим, ўтганларнинг руҳи доим шод бўлсин.
Эргаш АТОВЕВ,
Навоий вилояти,
Қизилтепа тумани.

СИРЛИ ҚўЛЛАР СОҲИБАСИ

тим бекаму-кўст бўлмади. Агар мен беморларни даволамасам, касалманд бўлиб қолардим. Ҳўжайиним буни тушунишни хохламади.
- **Энди бевосита табиблик фаолиятингизга тўхталас. Айрим йигит-қизлар ёши ўтиб ҳам оила қуришолмайди. Уларга ҳам ёрдам бера оласизми?**
- Уларнинг бахт йўллари боғлиқ бўлади, яъни ёмон ниятли кишилар пул илинжида ҳар нарсага тайёр фолбинлар ёрдамида уларни иссиқ-совуқ қилиб қўядилар. Олдимга 25 ёшдан ошган, оила қурмаган йигит-қизлар кўп келишади. Қуръони Каримдан керакли оятларни ўқиб, бахт йўлларини очиб, ишларининг юришиб кетишига имкон қадар ёрдам берман. Йигит-қизлар ўз жуфтини топгандан сўнг мени ҳам тўйларига чақирашади.
- **Фарзандсиз аёл - қуриган дарахтга ўхшайди, дейишади.**
- Тўғри, оила қўргонини мустаҳкамлай-

диган хилқат фарзанддир. Олдимга 5-10 йиллаб фарзанд қўрмаган аёллар, келинчақлар наҳот истаб келишади. Қўлимдан келганча уларни даволайман.
- **Айрим хасталиқларни даволашда Қуръон оятларидан фойдаланар экансиз-а?**
- Аслида Қуръони Каримдаги барча оятлар шифобахшдир. Фақат қайси хасталикда нимани ўқишни билсангиз бўлгани. Мен келган одамларнинг касалигига қараб, "Ёсин", "Ихлос", "Нос" сураларини, "Оятал курси"ни ўқиб, дам солиб даволайман. Бундан айниқса,
кўз текканлар, ўртасига совуқчилик тушган эр-хотинлар, иши юришмаётган, бахт йўли боғланган, қаттиқ қўрққан, ёмон туш кўраётган ва вос-вос бўлиб қолганлар, шунингдек асаб, болалар фалажи, уйқусизлик, стенокардия, невротания, мигрен, фарзандсизлик, буйракдаги кум, ошқозон, қўрқув, хушдан кетиш, бош оғриғи, сийғоқлик, бачадон шамоллаши, қон босими ошиши каби касалликлар билан келганлар шифо топишади.
- **Даво истаб келиб норози бўлиб кетганлари ҳам борми?**
- Биласизми, агар менинг кучим етмаса дарров мутахассис қуригидан ўтишини тавсия этаман. Муолажаларимдан кейин беморларнинг соғайиб кетганини кўрсам, чарқокни дарров унутаман.
Л. МАКСУДОВА сўхбатлашди

КҲЙ (21.03 — 20.04). - Фарзандларингизнинг ютуқларидан хурсанд бўласиз, кўлингизга яхшигина пул тушиши ҳам қутилмоқда.

СИГИР (21.04 — 21.05). - Соғлигингиз изга тушиб кетади, анчадан бери ўйлаб юрган режаларингиз ҳам амалга ошади. Ҳафта хурсандчилик билан ўтади.

ЭГИЗАКЛАР (22.05 — 21.06). - Изланувчанлигингиз, интилишингиз билан кўпчиликнинг назарига тушасиз. Молиявий аҳволингиз ҳам яхшиланади.

ҚИСҚИЧАҚА (22.06 — 22.07). - Ҳафта анчайин зиддиятларга бой бўлади. Бир томондан фойдали тақлиф олсангиз, иккинчи томондан каттагина харажат қилишингизга тўғри келади.

МУНАЖЖИМЛАР

АРСЛОН (23.07 — 23.08). - Бепарволик қилиб муҳим ишларни орқага суриб қелиш яхши эмаслигига шу ҳафтада яна бир қарра амин бўласиз.

БОШОҚ (24.08 — 23.09). - Таксида юрганда эътиборлироқ бўлинг. Мухим хужжатларни унутиб қолдиришингиз эҳтимоли бор.

ТАРОЗИ (24.09 — 23.10). - Ҳар хил гап-сўзлар, миш-мишлар асабингизни бузиши мумкин. Ҳафта охирида соғлигингизга бепарво бўлманг.

ЧАЁН (24.10 — 22.11). - Шахсий автоташнарингизни таъмирлаш учун анчагина чиқим қилишингизга тўғри келади. Ҳафта серташвиш ўтади.

БАШОРАТИ

ЎҚОТАР (23.11 — 21.12). - Душманба кунги хушхабар ортидан яна бир неча яхши хабарлар келади. Ойлангиздаги осудалик ҳам ишларингизга ижобий таъсир этади.

ТОҒ ЭЧКИСИ (22.12 — 20.01). - Маъжур ҳафтани оила аъзоларингизга бағишлашни маслаҳат берган бўлардик. Турмуш ўртоғингизни яхши шифокорларга кўрсатиб, даволатишингиз керак.

ҚОВҒА (21.01 — 18.02). - Ҳафта боши ва охирида яхши хабарлар эшитасиз. Раҳбарларингизнинг сизга бўлган ишончи ортади.

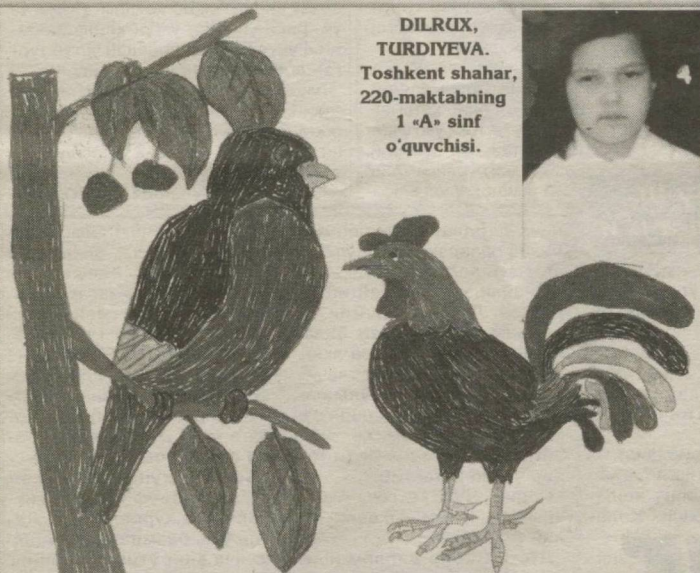
БАЛИК (19.02 — 20.03). - Ўз фикрларингизни қатъий туриб ҳимоя қилишингизга тўғри келади. Оқибатда айрим душманлар ортириб олишингиз мумкин.

Aziz bolajonlar! Siz ham chizgan rasmlaringiz va yozgan ertaklaringizni o'z suvratigiz bilan birga bizga jo'nating. Yoshingiz va nechanchi sinfda o'qishingizni ham yozishni unutmang. Rasmlaringizni oq qog'ozga chizing. Xatlaringizni kutamiz!

SHERZOD UZAKBAYEV,
Qoraqalpog'iston Respublikasi,
Qo'ng'iro't tumani,
35-maktabning
5 «d» sinf
o'quvchisi.

DILRUX, TURDIYEVA.
Toshkent shahar,
220-maktabning
1 «A» sinf
o'quvchisi.

VATAN SENI!
Vatan sening tuprog'ingni
Oltinlarga almashmayman
Mehrimg to'la diyoringni
Yolg'onlarga alishmayman

Seni sotgan kimsalarni
Amir Temur kechirmasi
Vatangado degan nomni
Endi hech kim unutmas.

OYGUL XOLBOYEVA,
Samarqand viloyati, Poyariq tumanidagi 18-maktabning 8 sinf o'quvchisi.

MEHRINISO JONIBEKOVA,
Xorazm viloyati, Pitnak shahri, 9-maktabning 5 «A» sinf o'quvchisi.

Бор эканда йўқ экан, оч эканда тўқ экан, Чирчиқ дарёсининг бўйида хуш-хаволи, гўзал боғли Тузел деган ажойиб бир қишлоқ бор экан. Қиш пайтида иссиқ ўлкаларга учи кетган қушлар баҳоргача бу қишлоқни соғиниб қолишаркан. Шунинг учун кунлар илиши билан читтак, қалдирғоч, лайлаку синчалак биринчи бўлиб шу қишлоққа келаркан.

Бу қишлоқ болалари қанотли дўстларни яхши кўришар, дарахтларга эрта баҳордаёқ чиройли уйчалар қуриб қўйишаркан.

Кунлардан бир куни қишлоқда Раҳим деган бир бола пайдо бўлиб қолибди. Гарчи унинг исми Раҳим бўлса ҳам, ўзи бераҳм экан. У қушларга азоб берар, полапонларини оёғига ип боғлаб учирар, инларидоғи доңларни тўкиб ташлар экан. Аввалга болалар Раҳимни бу иши учун койишибди. Кейинчалик эса негадир ўз ҳолига ташлаб қўйишибди. Қушлар Раҳимдан шундай безор бўлишибдики, сеvimли манзилларини ташлаб кетиб қолишибди. Энди тонгда боғларда ҳам, гулзорларда ҳам на булбул, на савва, чугурчуқларнинг

шингни деб бутун қишлоқ азобга қолди. Сен элинг олдида гуноҳкорсан. Бу гуноҳни ювишинг, халқнинг олдида ўзингни оқлаб олишинг керак. Борди-ю, бундай қилмасанг сенга лаянат дейман-да, қишлоқдан қувиб чиқараман.

Шундай меҳрибон бувижонининг бошининг уятдан эгилгани, яна жонаҳон қишлоқидан қувғин бўлиши мумкинлигини ўйлаб Раҳимнинг бадани музлаб кетибди.

У, ўзим, ўзим, деганича югуриб кетибди. У шамолдан ҳам тез елибди, ҳаммаёғидан тер куйилиб, нафас ололма қолса ҳам югуравериб-

ҚУШЛАР БИЗНИНГ ДЎСТИМИЗ

Эртақ

овози эшитилмасмиш. Қишлоқ худди эгаси йўқ уйдек хувиллаб қолибди. Фақат кечкурунлари қишлоққа бироз жон қираркан, сигирлар мўраркан, итлар воууларкан. Одамларнинг ҳам кайфиятлари тушиб, хомуш тортиб қолишибди. Ҳатто кулгунни унутиб қўйишибди. Лекин нега бундай бўлаётганини тушуниб етишмабди.

Шунда бирдан боғлардаги дарахтлар қурий бошлабди, полизни эса қурт-қумурсқа босиб кетибди. Боғонларнинг, деҳқонларнинг меҳнати ҳавога учибди.

Бироқ ҳеч ким бу офатнинг сабабини англашмасмиш...

Кутилмаганда боққа қўлида рогатка, майкасининг бир елкаси тирсагига тушиб қолган, кўзлари олазарак Раҳим келиб қолибди.

- Жуда зерикиб кетдим, капалакларни ўлдириш қизиқ эмас экан. Отай десам бирорта қуш йўқ, нахотки ҳаммасини қириб битирган бўлсам, - дебди у бурнини тортиб.

Шунда ҳамма бирдан оёққа қалқибди: "Қушлар! Ахир қанотли дўстларимиз қани? Улар қаёққа кетиб қолишди. Нахотки шу муштдек Раҳим уларни қувиб юборган бўлса. Нахотки, биз шунчалик бепарво бўлсак? Ўз содиқ дўстларимизни унутиб юборибмиз-ку!".

- Сен Раҳиммас, бераҳм экансан! - дебди каттаю кичик бараварига. Раҳим бўлса ҳамон нима гаплагини тушунмай тиржайиб турганмиш.

- Энди нима қилдик, қушларни қаердан топамиз? - сўрашибди қишлоқ оксоқолидан.

- Мен қўшни қишлоққа бориб қушлар билан гаплашиб кўраман, - дебди нуроний отахон афсус билан бош чайқаб.

- Ҳаммамизнинг номимиздан кечирим сўранг, - дебди аҳоли яна.

- Отахон, сиз мана бу бераҳмни олиб боринг. Қилмиши учун ўзи узар сўрасин, - қўлларини нуқташибди Раҳимга.

Ўзига норози тикилиб турган қиёфалардан нима қилишини, қаёққа қочишини билмай турган Раҳимнинг қўлидан рогаткани тортиб олиб, синдириб ташлашибди. Ўзини эса туртиб-туртиб йўлга солишибди. У тайсалланиб орқага кетаётган экан, оппоқ сочили, нуроний бувиси йўлини тўсибди.

- Болажоним, бир сенинг қилми-

ди. У уятдан, қилмишидан пушаймон бўлганидан шундай қилибди. Раҳим кечкурунлари қишлоққа бироз жон қираркан, сигирлар мўраркан, итлар воууларкан. Одамларнинг ҳам кайфиятлари тушиб, хомуш тортиб қолишибди. Ҳатто кулгунни унутиб қўйишибди. Лекин нега бундай бўлаётганини тушуниб етишмабди.

Шунда бирдан боғлардаги дарахтлар қурий бошлабди, полизни эса қурт-қумурсқа босиб кетибди. Боғонларнинг, деҳқонларнинг меҳнати ҳавога учибди.

Кутилмаганда боққа қўлида рогатка, майкасининг бир елкаси тирсагига тушиб қолган, кўзлари олазарак Раҳим келиб қолибди.

- Жуда зерикиб кетдим, капалакларни ўлдириш қизиқ эмас экан. Отай десам бирорта қуш йўқ, нахотки ҳаммасини қириб битирган бўлсам, - дебди у бурнини тортиб.

Шунда ҳамма бирдан оёққа қалқибди: "Қушлар! Ахир қанотли дўстларимиз қани? Улар қаёққа кетиб қолишди. Нахотки шу муштдек Раҳим уларни қувиб юборган бўлса. Нахотки, биз шунчалик бепарво бўлсак? Ўз содиқ дўстларимизни унутиб юборибмиз-ку!".

- Сен Раҳиммас, бераҳм экансан! - дебди каттаю кичик бараварига. Раҳим бўлса ҳамон нима гаплагини тушунмай тиржайиб турганмиш.

- Энди нима қилдик, қушларни қаердан топамиз? - сўрашибди қишлоқ оксоқолидан.

- Мен қўшни қишлоққа бориб қушлар билан гаплашиб кўраман, - дебди нуроний отахон афсус билан бош чайқаб.

- Ҳаммамизнинг номимиздан кечирим сўранг, - дебди аҳоли яна.

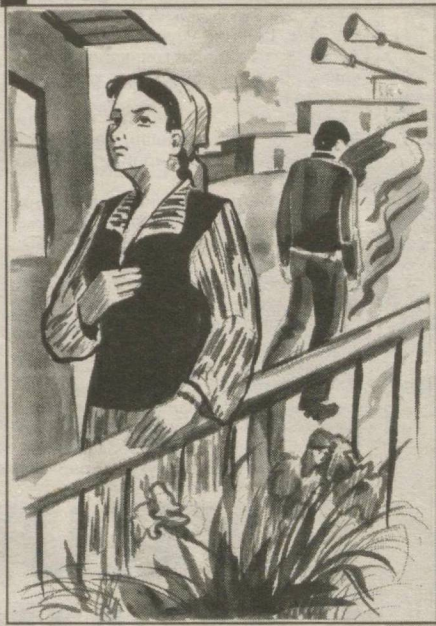
- Отахон, сиз мана бу бераҳмни олиб боринг. Қилмиши учун ўзи узар сўрасин, - қўлларини нуқташибди Раҳимга.

Ўзига норози тикилиб турган қиёфалардан нима қилишини, қаёққа қочишини билмай турган Раҳимнинг қўлидан рогаткани тортиб олиб, синдириб ташлашибди. Ўзини эса туртиб-туртиб йўлга солишибди. У тайсалланиб орқага кетаётган экан, оппоқ сочили, нуроний бувиси йўлини тўсибди.

- Болажоним, бир сенинг қилми-

Муҳаббат ҲАМИДОВА

ФУРУРНИНГ ҚУЛИ

Хилоланинг турмушга чиққанига беш ойча бўлди. Шу орада кизлик уйига икки мартагина бориб келди, холос. Эри деҳқончилик билан овора. "Хосилни йиғиштириб олайлик, кейин истаганча борамиз, сабр қилинг", - дейди. Хилоланинг уй ишларидан қули бўшмайди. Рўзгорнинг иши тугамас экан. Баъзан институтда ўқиётган собиқ синфдошларига ҳавас қилади. Пўрим кийиниб ҳар кун кинога тушишади. Хибонларда сайр қилишади. У-чи? У шу тўрт девор ичидан чиқмайди. Супур-сидир, қозон-товоқ, кир-чир... Адоғи йўқ.

Бир кун дугоналаридан янги ҳинд фильми бўлаётганини эшитиб қолди. - Юр, биз билан бирга бориб келасан, туш пайтида кирамиз, кечгача қайтамиз, - дейишди дугоналари.

Хилола сикилиб турган эканми, уйда ҳеч ким йўқлигидан фойдаланиб, шартта кинога отланди. "Кечгача қайтиб келаман-ку", деб ўзини юплатди.

Маза қилишиб кино кўрдилар. Кинотеатрдан чиқиб, Хилоланинг ота уйига кириб ўтгиси келди. Уй шу яқин орада эди. Босиб ўтмай олди, уйига кирди. Ойиси хурсанд кутиб эди. Иккови гагга тушиб, кун кеч бўлиб қолганини сезмай қолдиши. Ниҳоят онаси ундан сўради. - Вақт алламаҳал бўлиб қолди. Аканг ташлаб келсинми?

Хилола рўйхуш бермади:

- Бахтиёр акам индамайдилар.

- Бу ерга келганингни биладими ўзи?

- Йўқ, айтишга улгурмовдим.

- Эрингга айтмай келиб чаток қилибсан-да.

- Қўяверинг, хавотир олмайдилар.

Хилола шундай дейишга деди-ю, ни-

магадир ичи гашланди. У эри ҳам, қайнонаси ҳам хавотир олишаётганини хис этиб турарди. Лекин қандайдир эркаликми, ё гурурми оёғига кишан солиб, кеткизгани қўймади.

Дадаси тунги сменадан келди-ю, гап нимадалигини тушунгач, Хилолани ёнига олиб қудасиникига жўнади. Ҳақиқатан ҳам қайнонаси дарвоза олдида бетоқат кутиб ўтирган экан. Эри эса уни кутиб олиш учун автобус бекатига чиқиб кетганмиш. Қайниси акасини чақириб келгани югуриб кетди. Хилола уйдагила-

рига тўғриси айтишга ийманди. "Мазам бўлмади, уйга бориб "тез ёрдам" чақиртирдим", деб қўя қолди.

Ҳамма кўнгилхираликлар эртасига бошланди. Эри Бахтиёр ишдан келгач, Хилолани тергов қилишга тушди:

- Кеча қаерда эдингиз?

- Уйимга бордим, ойимни кўргани.

- Нера?

- Кеча сизга айтдим-ку!

- Мабодо алдаяпсизми?

Бир кўнгли тўғриси айтгиси келди. Лекин яна гурури йўл бермади. Шайтон йўлдан оздирдим, бақириб берди:

- Нима, ишонмаяпсизми? Жонимдан тўйдириб юбордингиз-ку!

Бахтиёр яна ўша босиқ оҳангда саволга тутди:

- Яхши фильм эканми?

- Ҳа-ҳа! Барибир сизга гапириш бефойда! Сиз шу оиланинг қулисиз.

Ҳаммагиз қулсизлар. Фақат ишларни биласизлар. Шу ҳам ҳаёт бўлди-ми? Нима, кинога тушиш мумкин эмасми? Қачонгача

бу қоронгу зиндонда ўтираман? Бас, етар, мен сизга хотин бўлиб текканман, қул бўлиб эмас.

Хилола шундай деди-ю, уйдан чиқиб кетди. У нима қилаётганини ўзи тушунмас, жаҳл отига миниб, умрини абгор қилаётганини фаҳилмас эди.

Хилола ота-онаси бағрига қайтиб келганига салкам бир йил бўлай дегпти. Дастлаб эри келиб, уйга олиб кетаман, деди. Хилола индамай, ҳаттоки узр сўрамай олдига тушиб кетаверса бўларди, аммо мағрурлиги боис буй эгмади. У ҳаммаси-

дан кўра қайнонасини алдагани учун кўзларига қандай қарайман, деган ўйда юрар, бу истихоло унинг йўлларига тушов солган эди.

Бир кун Бахтиёр яна келди. Гаплашишди. "Турмушимиз бузилмасин", деди. Хилола тихирлик қилиб, туриб олди. "Майли, фақат алоҳида квартирада яшаймиз!" - деб шарт қўйди. Бахтиёр сукут ичра қолди-да, лом-лим демай, чиқиб кетди.

Кейин қайнонаси келди. У ҳам: "Сизни келин эмас, қизим дейман, ақл-хушингизни йиғинг", дея насихат қилди. Аммо Хилола ҳамма айб ўзида эканини била туриб: "Ўглингизга бошқа хотин олиб бераверинг, мен у зиндонга бормаيمان!" - дея қўрс жавоб қилди.

Хилола ўзидан ўтганини ўзи билди. Бош эгиб боришга, кечирим сўрашга нимадир йўл бермайди. Онаси уни нуқул бебошлиқда, катталарнинг гапига қулоқ солмасликда айблади:

- Агар бошида тағ-туғини, зоти-насаби кимлигини суриштириб текканингда шундай қуллар бошинга тушмасди.

Хилола борган сари Бахтиёр акасисиз яшай олмаслигини, уни жондан севшини ҳис қила бошлади. Турмушдан қайтиб келган қиз деган маломатлар юрагини ўртайдиган бўлди. Нимагадир уйига ҳам сигмай қолди. Тош келса кемириб, сув келса симириб, турмушнинг барча машаққатларига бардош бериб яшай-вермаганидан, эрининг, қайнонасининг гапларига қулоқ тутмаганидан таассуф чека бошлади. "Қаёқдан ҳам аччиқ қилиб чиқиб кетдим-а", деган ўй-фикр уни кун-у тун қийнайтиради.

Фурур ҳамма нарсдан устун тургандан кейин у нима қилсин?

Тувон кун Хилола бир дугонасидан миш-миш эшитиб қолди. Эри Бахтиёр бошқасига уйланаётган эмиш. Бу гапни эшитган Хилола кўча ўртасида тахта бўлиб қолди.

Гулшода ҚУРБОНОВА

Турмуш сабоқлари

Тун бағрини ёриб, шир-тирлаб ёғаётган ёмғир Акбарнинг ширин хаёлини бўлиб, ўзини тетик тутишга ундади...

"Бўлди! Эртага Манзурага ҳаммасини айтаман. Ўзимнинг қилган хатойимига уни шерик қилмайман..."

Икки кундан бери ёғаётган ёмғир ҳали бери тинадиганга ўхшамайди. Акбар эса ёмғирга қараб, худди ўзининг ўрнига йиғлаётгандек жимиб қолди. Шун-

одам йўқ. Фақат бир кичик муаммо бор... Бирок, тез орада у ҳам барҳам топади.

- Акбар қизни янада маҳкамроқ кучиб, жилмайганича унга қараб: "Тентакнини! Кўрқма, сени албатта бахтли қиламан", деди-ю қолган гапни айтишга ўзида журъат тополмай, индамай қолди.

Акбар уйга қайтиб келгач, ўтиришга жой тополмай, ўзини турли хил сўзлар билан койир, бу у учун энг охирги имкон эканлигини

нинг дардларимни сен ҳам билиб оларсан. Хозир уларни шунчаки эслагим келмаяпти.

- Майли, кейинроқ айтиб берарсан. Лекин бошингни бунаканги ёмон гаплар билан қотирма. Иложи бўлса яқинда бўладиган тўйнинг ташвишини ўйла. Хўп, бўлмаса, мен бораё. Бир аҳволингдан хабар олай дедим. Ҳа, тўйга айтишни унутмай! - деди Нодир чикиб кетаётиб.

Нодир уйга кетгач, Акбар яна ўша кунги воқеани эслаб бошлади...

Дўсти Собир диплом ишини яхши ҳимоялагани учун курсдош йигитлар йиғили-

ўтмасдан туриб, Шерзод ваъда қилган қизлар билан уйга кириб келди. Зиёфатдаги барча йигит ва қизлар, аввалда бир-бирига ёпишгудай бўлиб, рақсга тушишиб, кайфлари ошиб қолгунча ароқхўрлик қилишди. Базама айна авжига чиққандан кейин бирин-кетин бошқа хонага ўтиб... ўз мақсадларини амалга оширишди.

Эртаси кунигача давом этган бу зиёфатдан йигитлар жуда хурсанд эди. Лекин ўша базмдан кейин бир мунча вақт ўтиб Акбарнинг барча орзулари саробга айлангани аён бўлди.

Энди Акбар учун ҳамма нарсга тугаган эди. Энди бу ёруғ оламда унинг яшашга ҳаққи қолмаган. У хонасининг бир бурчидан туриб: "Нима учун ўша кун Шерзоднинг бу таклифига кўндим-а?! Нега қизиқонлик қилдим?" - деб севгилиси Манзурага аталган шундай сўзларни битди: "Манзура сени шундай севаманки, ҳатто ўзимдан ҳам сени қизғонман. Аммо ҳаётимда қилган биргина хатоим сени мандан айирди. Мен давосиз дардга чалиндим. Энди яшашга ҳаққим йўқ. Ҳамма айб ўзимда. Шунинг учун мени кечир! Мени кечир, Манзура! Мени кечир, Худойим!.."

Бу Акбар томонидан ёзилган сўнги нома эди. Чунки эртаси кун унинг уйдан чиққан нолиш, унинг жонсиз танаси, бутун хонадонни азахонага айлантириб улгурган эди.

Фарҳод НОРБЎТАЕВ, талаба.

КЕЧИРОЛСАНГ, КЕЧИР МЕНИ!..

да Манзура унинг қўлларидан астагина тутиб:

- Нега индамайсиз? Нима учун охирги кунларда бирдан ўзгариб қолдингиз? Сизга бирор нима бўлди-ми?..

Акбар секингина севгилисини бағрига босиб олар экан: - Ҳаммаси яхши, ҳаммаси яхши, - деб қизни тинчлантиришга уринди. - Отанам сиз қўйган совчиларга рози бўлишди. Худо хоҳласа тез орада тўйимиз ҳам бўлади. Энди биз бир умр бирга бахтли ҳаёт кечирамиз. Наҳотки, мандан кўнглингиз қолган? Ёки ўқишингизни уйлаёпсизми? Ахир, ўқинишга, ишларингизнинг ҳаммаси яхши кетаяпти-ку? Сиз бўлсангиз, негадир ўзгариб, жиддийлашиб қолдингиз.

- Йўқ, йўқ! Нега ундай дейсан? Ахир сен билан бирга бўлишни қачондан бери орзу қилардим... Хозир эса мандан бахтли

ўйлаб, янада сикиларди.

"Нега унга бор ҳақиқатини айтмадим? Нега! Нима учун кўрқоқлик қилдим? Нега биз орзу қилган умидлар армон бўлиб қолишини айтолмадим? "Мен ўзимга тузалмас бир "бало" орттириб олганман", дея олмадим. Манзурадай қизни алдаб, унинг ҳаётини бузиб, нимага ҳам эришаман? Барибир тез орада ҳаммаси аён бўлади-ку! Қолаверса, икки қишлоқ ўртасида шарманда бўламан. Ота-оналаримизга бу ишларни қантлар килиб тушунтираман?.."

Йигит шундай ўй-хаёллар билан бўлиб, эшикнинг жиринглаганини ҳам эшитмай қолди.

У тезда бориб эшикни очди. Уйга келган дўсти Нодирни ичкарига таклиф қилди.

- Ҳа, Акбар! Тинчликми? Бу-

верса, тез орада тўйинг ҳам бўлиб ўтади. Сен эса кундан-кунга озиб-тўзиб бора-япсан. Ёки еганинг ўзингга буюрмаяптими? Бирор нима қийнаётган бўлса, кўрқмай менга айтaver. Балки ёрдамим тегиб қолар.

- Нодир, мен тўсатдан оғирлашиб, ўлиб қолсам, мана бу хатни Манзурага бериб қўясанми?

Нодир дўстининг бундай совуқ сўзидан доғдираб қолди:

- Нима жинни-пинни бўлиб қолдингми? Одамни ўтақасини ёрасан-а. Дунёнинг энг бахтли йигитларидан бўла туриб гапирган гапингни қара.

Акбар айтган гапидан сал хижолатланиб:

- Шунчаки айтдим-да. Ҳар эҳтимолга қарши мана бу хат сенда турсин. Кейинроқ ме-

шиб, бунга ювиш мақсадида Собирнинг уйда кичкинагина зиёфат уюштиришни келишиди. Кайфияти чоғ, қолаверса, хайхотдек катта уйда бир ўзи турадиган Со-

бир хурсандчилиги ичига сиймай, дарров рози бўлди. Ота-она, катталар назаридан четда бўлган бу базмда йигитлар учун нимадир етишмаётгандай эди. Шунда кизларга жуда "ўч" Шерзод йигитларга зиёфатга бир-икки та "кўча жононлари" дан олиб келишни таклиф қилди. Ароқнинг ширакайфи таъсирида сархуш бўлган йигитларга бу таклиф бирдек ёқиб тушди. Ҳамма йигитлар Шерзодни айтган қизларини олиб келишга юборишди.

Орадан ҳеч қанча вақт

(Охири. Боши ўтган сонларда).

Алишер уйига ярим кечада кириб келди. Соатга қарам, тунги ўн икки. У бо-риб жойига ётди.

- Ҳм... суюқроқ энди қўйиб юбордимми? - деди Мавжуда навбатдаги галвани қўзиб.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Ҳа! - деб сапчиб ўрнидан турди Мавжуда. - Ёлгонми-а?! У ифлос, енгилтак, суюқроқ, билдингизми!

Алишер энди чидамади. Пичоқ бориб суякка етди. Ўрнидан туриб, хотиннинг юзига шапалоқ тортиб юборди.

- Кўчада қолган суюқроқ жаманингиз оstonамгача келибди. Мен уйни бўшатармишман, у келиб яшармиш... - деди Мавжуда ўзини бепарво кўрсатиб.

- Бу - ҳасаддан тугилган гийбат! - деди Алишер. - Ҳазини оиламиз шаъни фидойиласидай қилиб кўрсатмай қўяқол. Барибир сенга ишонмайман.

- Уф-ф-ф! Сизга на бола ва на мен керакмасмиз. Сизга ўша кўчанинг қизи афзал, - Мавжуда эрининг гапларидан хунуби ошди.

Орадан уч кун ўтиб, Дилноза ишлайдиган боғча мудираси ёнига кирди.

- Хонага тақиллатиб кириш одоб белгиси, - деди мудира оstonада паришон турган аёлга қараб.

- Ҳа, энди биз ўқимаган одамлармиз. Бари одоб сизларга, - деди Мавжуда мудирасига гезариб.

- Одобли бўлиш учун ўқиб эмас, ўқиб керак, - деди му-

Турмуш чорраҳаларида

Ч О Қ

тириб гаплашди. Мавжуданинг ташрифини эшитиб, Дилноза даҳшатга тушди.

- Дилноза, - деди мудира гап сўнгида, - сиз турмушга чиқинг. Боши очик аёлнинг кўрган қуни қурсин. Доим у "ёмон"лигича қолаверади.

- Гапингизга қўшиламан, опа, - деди Дилноза йиғларкан. - Аввало менга бўлган ишончингиз учун раҳмат... Яратган олдида юзим ёруғ, шунинг учун маломатлардан қўрқмайман. Худойим эса беғуноҳ одамни ўқситиб қўймайди.

- Кўйинг, хафа бўлманг, Дилноза. Сизга ишонман, менга бемалол суянишингиз мумкин, - дея мудира столда турган журнални аста варақлади. - Ҳаётда шундай аёллар бўлади, улар яшайдан маъно топишмайди. Ундайлар атрофдаги одамларнинг ҳаётини заҳарлашни билишадди, холос. У каби аёлларга кундалик емиш бўлса, эрни тергаса, бола кўпайтирса бўлгани, бошқа ҳеч нарса қизиқтирмайди. Одамларни ўзига биродар билиш, эзгу амаллар қилишга улгурши, яқинларини эъзозлаш, кўпчиликка ҳеч йўқса лутфи калом билан мурувват эксон этиш ундайларга ёт нарса!

- Опа, мен ўз хоҳишим билан... ишдан бўшайман, - деди Дилноза намиққан кўзларини опага тикиб. - Негаки у аёл сизни ҳам, мени ҳам тинчитмайди. Мени деб сизга гап тегишини истамайман. Ҳаммага ўзини жабрдийда қилиб кўрсатса, у "ғолиб" бўлиши аниқ. Лекин унинг бу сохта ғолиблиги узоққа чўзилмаса керак. Барибир кун келиб қилган ишлари учун жавоб беради, ҳали. Чунки Парвардигор ҳаммаша

ҳақни қўллаган...

...Дилноза кечкурун ётоғига кириб, ётган ўрнида узок ўйланди. Алишердан узокларга кетди энди! Ҳеч йўқ кўриб турувди уни. Бундан буён эса... ўша дийдорлашув ҳам хотима топади. Дониёр-чи! О, унга қанчалар меҳри тушиб қолувди.

Дилноза деразадан оқиб кираётган Ой ёғдусига тикилиб Алишерни кўп ўйлади. Шу топда унинг юрагини соғинч ўртаб юборди: "Эй Худо-о!!! Нима учун икки ожиз банданга раҳм этмаёсан? Дилларимиз Сен кўриб, билиб, сезиб турадиган назаргоҳинг-ку, ахир! Наҳот икки хаста дилнинг ёнганини, хору зорлик чангалда эзилганини кўрмаёсан? Ўша аёл қиёфасидаги ёсуманинг дунёда нима ками бор, а?! Нега унинг булганч, қабиҳ, разил, аянч мақсадларини қўллаб-қувватлайсан?.. Йигиларим... ношукрликдан эмас, Парвардигор! Модомки, тақдирини Ҳазини битган эксансан, қисматимдан розиман... Менга сабр бер... сабр..."

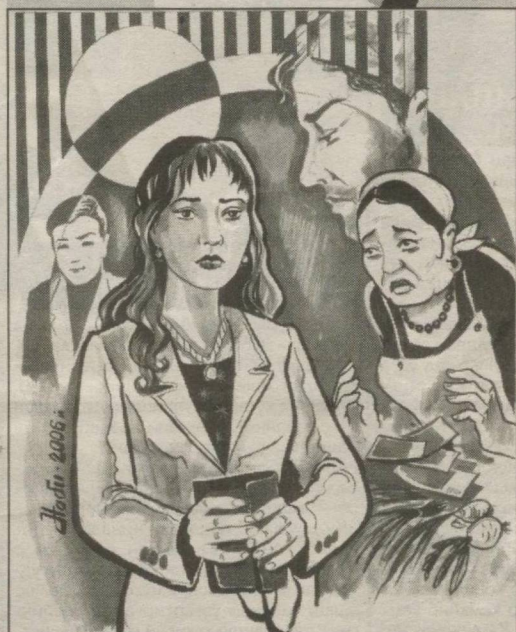
Шу пайт эшик очилиб ёнига онаси кириб келди.

- Бир ўзинг ўтириб нималарни ўйлайсан, қизим? - деди онаси маҳзун овозда. - Сени бу аҳволда кўриш мен учун ҳам осон эмас, болажоним.

- Ҳаммаси жойида, онажон, хавотирланманг, - деди Дилноза волидасини авайларкан, дилидаги изтиробларини яшириб.

- Жон қизим-ей, сирингни бошқалардан яширишинг мумкин, аммо онандан эмас. Сезиб турибман, болам... дардингни менга айт, енгил тортасан.

Дилноза чидолмади, қаршисида турган

дира ҳам кинояли жилмайиб. - Ҳа, майли, келинг, ўтиринг, мақсадга ўтайлик. Ўзингиз яхшимисиз? Соғлигингиз қалай? Сизни танимай турибман...

- Менинг болам шу боғчада тарбияланади, - деди меҳмон бироз юмшаб. - Эрим ўлгур бола бахона унинг тарбиячиси билан дийдор фаниматлашиб юрган экан. Дилноза деган ҳодимангиз билан эримни ушлаб олдим.

Мавжуда "пиқ-пиқ" йиғлаб юборди.

- Йўғ-ей, Дилноза энг ишончли, намунали ҳодималаримдан бўлади, сиз адашасиз... - деди мудира хайратланиб.

- Вой, опажоним-ей, одамнинг оласи ичда-а-а! Дилноза аслида бузук аёл. У ўзи тарбиясиз бўлса, болаларга қандай тарбия беради? Уни ишдан ҳайдаб юборинг! Агар... агар шундай қилмасангиз... устингиздан юқорига арз қиламан!

- Тўғри айтасиз... - бироз мулоҳаза қилиб кўриб сўзлади мудира. - Одамнинг оласи ичда. Худди шунинг учун ҳам сизнинг қуруқ гапларингизга ишониб Дилнозани ишдан ҳайдаб юборолмайман. Негаки, у боғчамизда анча йиллардан буён тер тўкиб келади. Ҳамма болаларга бирдек меҳрибон, касбдошларига эътиборли, ишда эса интизомли аёл эканини биламан. Менга яна нима керак бўлиши мумкин? Кўнгли иши эса шахсий масала. Унинг ҳаёти дахлсиз. Ваҳоланки, Дилнозанинг зиммасидаги иш соатларидан ташқаридаги вақтлари учун мен жавоб беролмайман. Бирок сизнинг ҳам сазангиз ўлма-син, нима бўлганда... раҳбар эмас-у... бир аёл сифатида Дилноза билан албатта гаплашиб кўраман.

Ўша кунлик мудира Дилнозани чақир-

дира ҳам кинояли жилмайиб. - Ҳа, майли, келинг, ўтиринг, мақсадга ўтайлик. Ўзингиз яхшимисиз? Соғлигингиз қалай? Сизни танимай турибман...

- Менинг болам шу боғчада тарбияланади, - деди меҳмон бироз юмшаб. - Эрим ўлгур бола бахона унинг тарбиячиси билан дийдор фаниматлашиб юрган экан. Дилноза деган ҳодимангиз билан эримни ушлаб олдим.

Мавжуда "пиқ-пиқ" йиғлаб юборди.

- Йўғ-ей, Дилноза энг ишончли, намунали ҳодималаримдан бўлади, сиз адашасиз... - деди мудира хайратланиб.

- Вой, опажоним-ей, одамнинг оласи ичда-а-а! Дилноза аслида бузук аёл. У ўзи тарбиясиз бўлса, болаларга қандай тарбия беради? Уни ишдан ҳайдаб юборинг! Агар... агар шундай қилмасангиз... устингиздан юқорига арз қиламан!

- Тўғри айтасиз... - бироз мулоҳаза қилиб кўриб сўзлади мудира. - Одамнинг оласи ичда. Худди шунинг учун ҳам сизнинг қуруқ гапларингизга ишониб Дилнозани ишдан ҳайдаб юборолмайман. Негаки, у боғчамизда анча йиллардан буён тер тўкиб келади. Ҳамма болаларга бирдек меҳрибон, касбдошларига эътиборли, ишда эса интизомли аёл эканини биламан. Менга яна нима керак бўлиши мумкин? Кўнгли иши эса шахсий масала. Унинг ҳаёти дахлсиз. Ваҳоланки, Дилнозанинг зиммасидаги иш соатларидан ташқаридаги вақтлари учун мен жавоб беролмайман. Бирок сизнинг ҳам сазангиз ўлма-син, нима бўлганда... раҳбар эмас-у... бир аёл сифатида Дилноза билан албатта гаплашиб кўраман.

Ўша кунлик мудира Дилнозани чақир-

ҳамдарди бағрига бош қўйиб, тўлиб-тўлиб йиғлади. Сўнг бир парда паст оҳангда деди:

- Икки ўт орасида қолдим, меҳрибоним... Мен... бу ерлардан кетмоқчиман... Фарзанд... фарзанд асраб олиб... умримни дилбандимга бағишламоқчиман.

Аёл оғир "ух" тортиди ва мажолсиз ҳолатда мунисасига юзланди. Қутилмаган таклифдан саросимига тўшиб қолган она бир муддат мулоҳаза қилиб, сукут сақлади. Кейин ноилж қизининг қарорига рози бўлди.

...Алишер Дилнозани кўрмай қўйди. Орадан икки ой ўтгач, Дилноза ишлаган боғчага кириб мудирага учради ва ҳамма гапдан хабар топиб - Дилноза бошқа шаҳарга кетиб қолганини эшитгач, кўзига дунё тор кўринди, қўллари мушт бўлиб тугилди. Уйга келиб хотинини дўппосламоқчи бўлди-ю, бироқ ўзини қўлга олди-да, мушти ҳавода муаллақ қолди.

У уйга кириб келаркан Мавжуданинг олдида тикка келиб ўзига ёт товуш билан қичқирди:

- Одам, деб қўйнимда илон сақлаган эканман! - деди Алишер аямой кўксига мушглаб. - Беш қўлингиз-ку оғзингизга солиб олгандир, энди навбат оёгингни панжаларига келибди-да! Сен одамнинг ортидан келиб курагига пичоқ санчиб оладиган мунофиқ экансан! Сендай зolim билан яшаган одамнинг умри хайф кетади!

Алишер шундай дея терс ўгирилиб қичиб кетди.

"Ҳм... жазманини йўқотиб қўйганини энди билибди шекилли-да", - деди Мавжуда "хо-хо"лаб кулар экан, мағлуб кўксига оёқ тираган голиб тантанасини қилиб.

Икки кундирки, Алишернинг қалбига қил сиғмайди. У рафикасига нисбатан бўлган гина кудурат ҳуми остида қолди. Сўнг ота-онасига иддаони тушунтириб улардан розилик олди. Эртасига эрталаб туриб олис юртга сафарга отланди...

...Дилноза кўкатфуруш аёл томон дадил қадам ташларкан ўйлади: "Яратган Эгам! Кўпгина озорларга сабр қилдим. Аммо ҳозир "темирни қизигида босиш" мавридиди келди. Мени Ҳазини кечир!"

Дилноза тўғри бориб ҳамон бошини чангаллаб ўтирган аёл этагига бир даста пулни ташлади. Кўкатфуруш чўчиб тушди, бошини хиёл кўтариб, қаршида турган аёлга тикилиб қолди.

"Дилноза-ку! - ўйлади аёл. - Ўзгармабди-я ҳеч ҳам... Ҳа, энди тугмаган хотиннинг нимаям гами бўларди?.. Бўйнидаги шода-шода тилла занжирлари-чи... ўйнашлари олиб бергандирда, суюқроқ-ей!" Мавжуда этагиданги бир сиким пулга қараб ҳайрон бўлди.

- Ҳолинг шу экан-ку, ўзинг уйда-ю, чангинг эса кўчаларда юрувди бир пайтлар, эсингдами? Етган еринг бозорнинг растаси бўлдимми? - деди Дилноза сўзсиз, садосиз ўзига боқиб турган Мавжудага илк бор совуқ оҳангда. Сен яна бир нарсан, Дилноза билан кўча қизларини фарқлаб ол: кўча қизи танини сотиб кун кўради. Ўғлингнинг қуни худди ана ўшанақа танфурушларга қолган экан, бу пуллари сенга садақа қилдим. Ҳали замон келиб ёқангдан олиб, дўппосламоқдан бери бўлган болангга берарсан. Аслида сенга ўшанганларга хайру садақа қилган гуноҳга қолади! Аммо бу мурувватим билан мен онага қўл кўтаришдек оғир гуноҳдан Дониёримни асраб қолмоқчиман, холос!

Шу топда ўғли Алишер келиб қолди: - Ие, аяжоним, бу ердამдингиз? Сизни излаб юрибман. Ҳамма айтганларингизни сотиб олдим, мана... Сиз тезроқ машинага чиқиб ўтириб туринг... Мен яна, ана бу ердан бўлиб юзюмимга бирон бир чиройли рўмол сотиб олмақчимдим.

- Ҳа, майли, ўғлим, борақол, ҳаяллаб қолма. Тезроқ уйга боришимиз керак, буvingн кўтиб қолмасин, - деди Дилноза кўзларига тўла бошлаган ёшларини базур тўхтатиб.

Сўнг она-бола ортига қарамай, рас-тадан узоклашишди.

Нигора САЙДАЛИЕВА.

Кўпчиликда “Хаво ўзгарди шекилли, ўзимни ёмон ҳис этаётган” дейиш кейинги пайтларда одатга айланиб қолган. Об-ҳавонинг ўзгаришидан энг аввало томирлар азият чекади. Шунинг учун бу вақтда қон босими бор кишиларга осон тутиб бўлмайди. Аслида эса... Бу ўзгаришлар руҳиятимиз билан ҳам боғлиқ. Ваҳоланки, об-ҳавонинг ўзгариши баҳона ўзимизни қўлга олишимиз ва саломатлигимиз учун гамхўрлик қилишимиз мумкин.

ЗҮРИҚСАНГИЗ...

Агар томир уришингиз, юрак ва бошингиз изгиринли хаводан, қон босимингиз эса табиатнинг бошқа кўнгилсизликларидан дарак берса, унда саломатлигингиз ҳақида жиддийроқ ўйлаб кўришингизга тўғри келади.

Соғлом одамларда об-ҳавонинг кескин ўзгариши билан боғлиқ муаммолар ҳеч қачон юз бермайди. Уларнинг танаси ҳароратнинг кескин ошиб кетиши, ёгингарчилик, ҳатто магнит бўрони кучайган пайтда ҳам тезда шароитга мослашиб олади.

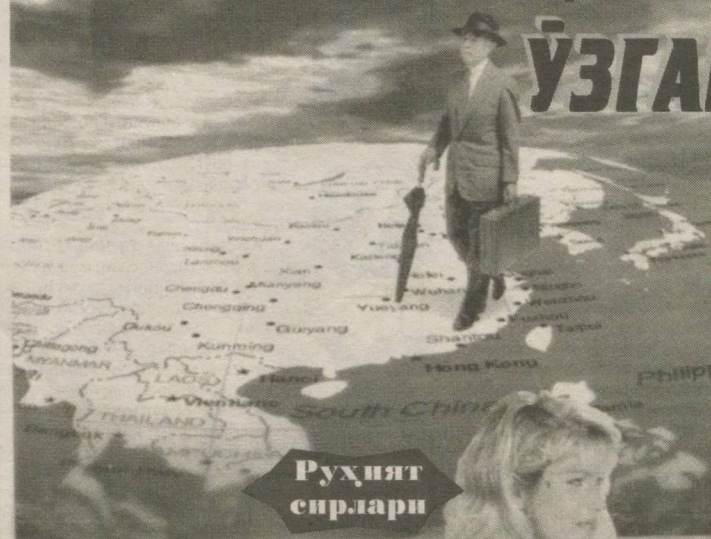
Агар эътибор қилган бўлсангиз, баъзан хаво ўзгарса ҳам ўзингизни аъло ҳис этаёсиз-у, ўзгармаса аксинча бўлади. Нега шундай?

Хавонинг ўзгариши ўз йўлига-ю, аммо, бунинг тана зўриқишига боғлиқ чуқур сабаблари бор. Ҳа, айнан хаво ўзгариши боис зўриқиш ва оғриқни сезиш оқибатида сиз узоқ ва давомли зўриқишни бошдан кечирасиз. Инсон ўз ички босимига шу қадр кўникиб қоладики, буни ўзи ҳам сезмайди. Бироқ тананинг толиқиши ва хавонинг ўзгариши мана шу ички босимни қон босими ўзгариши, қаттиқ бош оғриғи ва ҳолсизлик орқали сиртга чиқаради.

ФЙДАЛАНИЛМАГАН ҚУВВАТ

Инсон қон босимининг ошиши қисқа вақтга бўлса-да, муаммоларини ечиш учун қувват билан таъминлайди. Агар чигал муаммо кўнгилдагидек ҳал бўлса, кўтарилган қон босимининг қуввати шунга сарфланади, у яна меъёрига тушади. Агар пайдо бўлган қувват сарфланмай қолса соғлиққа салбий таъсир қилади. Бунинг натижасида қон босими ошган киши ўз фаоллигини намойиш этиш мақсадида бошқаларнинг муаммолари билан шуғулланади. Ёш билан боғлиқ бўлган қон босими юрак деворидagi қон томирларнинг тикилиб қолиши натижасида пайдо бўлади. Томирларнинг бирор жойида қон яхши айланмасдан тикилиб қолса, бу ҳол қон босими кўтарилишига сабаб бўлади.

СОҒЛИҒИНГИЗ ҲАВОГА ҚАРАБ

Рухият сирлари

ҚОН БОСИМИНИНГ ПАСТЛИГИ...

Қон босими пастлигидан (гипотония) кийналадиганлар ўзларини қўлга олиш чегарасини билмайдиган одамлардир. Улар бировга қаршилиқ кўрсатиш у ёқда турсин, ҳатто, бунга ҳаракат ҳам қилмайдилар. Қон босими паст одамлар дуч келган муаммоларни четлаб ўтишга интилишади.

Томирларида оқаётган қон ўша одам кучсизланиб қолгунча, яъни, хушдан кетиб қолгунча ортга чекинади. Инсон шу усул билан ҳар қандай ҳаракатни рад этиб, ўзидан жавобгарлиқни соқит этади ва ўринга михланади. У ҳал қилиши керак бўлган муаммоларга эътибор ҳам бермайди. Қон босими паст кишилар ўзларини умуман ҳимоя қила олмайдилар. Улар иродасиз бўлиб хавфу хатарни сезишлари билан ўринга ётиб оладилар.

Шунингдек, улар илоҳи борича жинсий яқинликдан ўзларини олиб қочишади. Кўпинча бундай кишилар қонда гемоглобин моддаси ва темир камайиб камқонлик билан оғришади. Камқонлик эса яшашга бўлган қувватни камайтиради.

ҚОН - ИЧКИ ҲАЁТИМИЗ

Соғлиғи об-ҳаво таъсирида ёмонлашадиганлар кўпинча қон босимининг пасайиши ёки кўтарилиб кетишидан шикоят қиладилар. Айниқса, оддий хавода ҳам қон босими ошиб юрадиганлар бундан кўпроқ кийналишади. Бу касалликлар тўғридан-тўғри қон айланиши фаолияти билан боғлиқдир. Бир томчи қон текшириб кўрилган кишининг соғлиғи ҳақида тўла-тўқис ташхис қўйиш мумкин экан.

ЎЗГАРАДИМИ?

ҚОН БОСИМИ ОШГАНЛАР...

Хаво ўзгарганда энг кўп кийналадиганлар қон босими ошиб юрадиган (гипертоник) кишилардир. Олимларнинг тадқиқотларича қон босими нафақат жисмоний оғирлик тушганда, балки, бўлиб ўтган жанжаллар, келишмовчиликлар ҳақида ўйлашса ҳам ошиб кетар экан. Ҳатто, ҳаёлан тасаввур қилинган жис-

ЁРДАМ БЕРИШ МУМКИНИ?

Қон босими паст беморларга кўпинча сув билан муолажа қилиш, уқалаш ва турли машқлар бажариш тавсия этилади. Масалан, бошда туриш, чордона қуриб, кўллари кўтариб ўтириш машқларидан сўнг тананинг марказий аъзоси бўлган бошга қон қуйла бошлайди.

Қон босими кам беморлар ушбу машқларни бажаргандан сўнг тетиклашиб, ўзларини яхши ҳис қилишлари кузатилади.

Бу усуллар бажарилган чиндан ҳам танадаги қон босими ошади. Агар бемор бу машғулотлар билан мунтазам шуғулланмай қўйса таъсири йўқолади. Бир неча марта текис нафас олинг-да, чидагунингизча чиқармай турунг. Сўнг яна бир маромда нафас олишни бошланг. Бу муолажа 2-3 марта такрорлаганингиздан кейин мутлақо хотиржам бўлиб қоласиз.

ЗҮРИҚМАЙ ЯШАНГ!

Об-ҳаво ўзгарган пайтда зўриқа бошлаган асабларни тинчлантириш мумкин. Бунинг учун тўғри ўтиринг-да, қандай нафас олаётганингизга эътибор беринг. Бир неча марта текис нафас олинг-да, чидагунингизча чиқармай турунг. Сўнг яна бир маромда нафас олишни бошланг. Бу муолажа 2-3 марта такрорлаганингиздан кейин мутлақо хотиржам бўлиб қоласиз.

моний фаоллик ҳам қон айланиш тизимининг зўриқишига сабаб бўлади.

Қон босими ҳар доим ошиб юрадиган одамларнинг бировга бўлган қару-ғазоби, айтилиши керак бўлса-да айта олмаган аламлари (агрессия гипертоника) охир-оқибатда инфарктга олиб келиши мумкин. Кўпинча бу ўша одамнигина эмас, атрофидагиларнинг ҳам кўнглини жароҳатлайди.

ЎЗИНГИЗ БИЛАН КЕЛИШИБ ЯШАНГ!

Қон босими банд ва паст бўлган кишилар муаммоларни четлаб ўтишга ҳаракат қиладилар.

Асоратлари қанчалик оғир бўлмасин, келишмовчиликларни ўзаро ҳал қилиб олиш кишига энгиллик бағишлайди. Мухими бу руҳий ўзгаришларга йўл очади. Бундай касаллар кўпинча атрофидагиларнинг ўз тутган йўлларида берган баҳоларини кутиб: “Қилаётган ишим тўғримики, ёки нотўғримики?” деган қабилда иш тутадилар. Шу боис ҳар бир инсон ташқи оламдаги қарама-қаршиликларини энгишдан олдин, ўз ички оламдаги муаммоларини ҳал қилиб олишлари шарт.

ТУШЛАР НИМАДАН СУЗАЙДИ?

Тушларимиз бизни саломатлигимиз ва руҳий ҳолатимиз ҳақида жуда кўп нарсалардан воқиф этар экан.

Одамлар кўрган тушларига ҳамма вақт катта аҳамият бериб келишган. Шу ҳақда тушномалар ёзишган, туш таъбирини айтиб берувчи кишиларга ишонилган. Қадимдан инсон ҳаётидаги воқеалар билан тушлар орасидаги воқеалар ўртасида қандайдир боғлиқлик борлиги аниқланган. Ҳўш, шундай экан бу ҳақда олимларнинг фикри қандай?

Инсон бир кечанинг ўзида бир неча тушлар кўра экан. Олимлар шуни тушунишдики, агар инсонни туш кўриш-

дан маҳрум этилса, у касал бўла бошлар экан. Шу боис уйқусизликка мубтало бўлган кишилар ўзларини ҳаддан ташқари кийналгандек ҳис этадилар.

Инсон мириқиб дам олиши учун тўйиб ухласи ва тушлар кўриши керак. Тушда инсон мияси унинг ҳаётини битта занжирга боғлайди, деб ҳисоблашадиган олимлар. Баъзи кишиларнинг тушларида ажабтовур воқеалар юз беради. Улар тушларида ўтмишларида бўлиб ўтган ёки келажақда юз бера-

диган воқеаларни кўрадилар. Бундай кишилар ўз фикр ва ишларининг оқибати билан қизиқмайдилар. Улар кўпинча ҳеч нарсани аниқламайдиган алог-чалоғ тушлар кўришади. Агар инсон акли-хушини йғиб, тартибли ҳаёт кечирмаса унинг тушларига ўтмишда бўлиб ўтган воқеалар қиради. Мабодо тушда ёнгин, сув тошқини, қотилликни кўрсак... Унда кўнглимиз нимадандир ранжигану, лекин бўлиб ўтган ҳолатдан тўғри хулоса чиқар-

маган бўлади. Ваҳоланки биз тушимизда бировларнинг таъдирини эмас, ўзимизнинг ҳаётимизни кўраёмиз. Бундай туш кўрганлар айни пайтда қилаётган ишлари ҳақида ўйлаб кўришлари, ақл билан иш туттишлари керак. Шундай қилмаганлар вазиятдан чиқиб кетмагунларича битта тушни такрор-такрор кўраверадилар. Демак тушлар-бизнинг ҳаётимиздаги ҳолатлар ҳар доим қайтарилиши мумкинлигидан далолат беради.

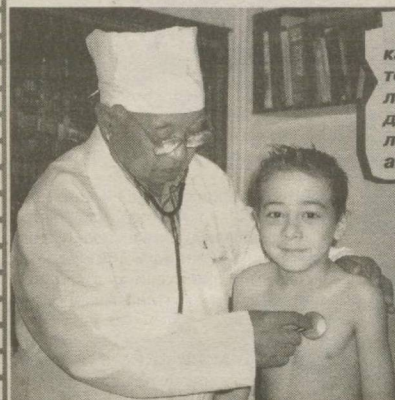
Тушимизда ўзимизни ҳимоя қилиш учун айёрлик ишлатишимиз, яқинларимизга ҳиёнат қилишимиз, ҳимоясизларни хафа қилиб, ўғирлик ва қотилликка ҳам қўл уришимиз мумкин. Тушимизда кимгадир ёмонлик қилсак руҳимиз тушиб кетади.

Виждони пок, кўнгли беғубор инсонлар кўрган тушлари-

ни камдан-кам ҳолдагина эслайдилар. Агар эсласалар ҳам кундузи еча олмаган масалаларини тушларида ҳал қилишган. Жуда кўп олимлар, масалан Эйнштейн, Менделеев, Антоновлар билан ҳудди шундай бўлган экан. Баъзилар эса тушларида ёнгин содир бўлиши, ҳалокатга учрашлари мумкинлиги ҳақида огоҳлантирилган.

Ҳар бир одам ҳаётида туши билан боғлиқ қайсидир воқеаларни эслаши аниқ. Бизнинг руҳимиз тушимизда ўзга дунё билан мулоқот қилиб ўз муаммоларини ҳал қилиши мумкин. Бироқ ҳар кунги, оддий ҳаётимизда руҳимиз янада ўсиб покланиши учун фақат яхшилик ва яхши ишлар қилишимиз керак.

Саҳифани БАСИРА тайёрлади.

Сир эмаски, сўнги йилларда дунё миқёсида аҳоли ўртасида аллергия касалликлар бир қадар кўпайиб бормоқда. У турли ёшдаги кишилар, хатто ёш болалар орасида кўп учраётди. Чақалоқларнинг аллергия касалликлар билан туғилиши ҳолатлари ҳам кузатилмоқда. Тиббиёт фанлари доктори, профессор, 1972 йилдан бери аллергия касалликларни даволаш билан шуғулланиб келатган Эргаш САЛИМОВ билан суҳбатимиз айнан шу хусусда бўлди.

гик касалликлар туркумига киради. **2. Секин келиб чиқадиган аллергия касалликлар.** Бу гуруҳга мансуб касалликларда аллергия реакция 2-3, баъзи ҳолларда 4-5 кунда намоён

лик чанги, гул ҳиди, мевалар келтириб чиқарадиган аллергия баҳорда ва кузда кўпроқ учрайдди. Аммо уй чанги, ҳайвонлар мўйи, турли озиқ-овқатлар, дори-дармонлар қўзғатувчиси бўлган аллергия умуман фаслга боғлиқ эмас. Чунки қиш ёки ёзда уйларида чанг бўлмайди, ёхуд одамлар бу фаслларда дори ичишмайди, дейиш мантқиқсизлик бўлса керак.

- "Аллергияни даволаб бўлмайди", деган фикрлар ҳам учраб туради. Улар қанчалик асосли?

морларни даволашда кенг фойдаланиб келяпти. Хитой гимнастикаси - ушу ҳақида кўпчилик эшитган. Унинг жанговар кўриниши - кунфудан фарқли равишда гимнастикасида тўғри нафас олиш ва нафас чиқаришга алоҳида эътибор берилади. Нафас олиш энгил тана ҳаракатлари билан ҳамохан тарзда бажарилади. Бу эса қонни тоза ксилород билан тўйинтиришда, ўпкани тозалашда катта аҳамиятга эга. Ушудай айнан нафас олиш усуллари биз шифоистаб келган беморларимизга тавсия этаймиз.

Таркибида умуман кимёвий воситалар бўлмаган, табиий гиёҳлар асосида тайёрланган суяк ва суртма дорилардан кенг фойдаланамиз.

Ёшим 70 га борганига қарамай, илмий кутубхоналарга бориб, ёки Интернет тизими орқали Россия ҳамда бошқа давлатларда чиқадиган тиббий журналлар ва китоблар мутолаасини қанда қилмайман. Уларда аллергия касалликларни даволаш бўйича янги фикрлар, гоёлар, йўналишлар бўлса, дарров нусха кўчириб оламан. ҳам ишимда қўл келади.

- **Ўртдошларимизнинг даволанишга, муолажаларга муносабати қандай?**

- Мени энг кўп қийнайдиган, ташвишга соладиган саволни бердингиз. Тўғриси, аксарият беморларнинг, уларнинг ақинларининг даволанишга муносабати жуда ёмон. Бунинг устига тиббий маданиятни ҳам у қадар юқори деб бўлмайди. Айрим беморлар муолажанинг 3 ёки 4-кун, нари борса бир ҳафтадан сўнг олдимга келиб, ўзгариш сезилмаётганидан нолишади. Ваҳоланки, аллергия оддий тумов ёхуд бош оғриғи эмаски, дорилар қабул қилина бошлангандан бир неча кун ўтиб, ижобий натижа кузатилса. Аллергия касалликларини 3-4 йилсиз тўлиқ даволаб бўлмайди. Клиникамизга мурожаат қилган беморларга биринчи йил оралиқ танафуслар билан ҳам 4 марта келиширини, 2 ва 3-йилларда эса фақат баҳор ва кузда келиб муолажа олишлари зарурлигини тушунтирамиз. Афсуски, уларнинг аксарияти биринчи йилги тўртта муолажадан сўнг ўзини анча яхши сеза бошласа, татом, кейинги йили умуман келмай қўя қолади. Бир неча йил ўтиб дард яна қўзғалса, яна чопиб келишади. Аммо унда муолажани яна бошидан бошлашимизга тўғри келади. Бой берилган вақт, ортиқча ҳаракатларнинг нима кераги борлигини ҳеч англолмайман, беморларга ҳам шуни тушунтиролмай оворамиз.

- **Суҳбатингиз учун ташаккур!**

Дармон ИБРОХИМОВ суҳбатлашди.

Аллергия касаллик билан боғлиқ материаллар газетамизнинг келаси сонида чоп этилади.

АЛЛЕРГИЯ- БОЛЛИК КАСАЛЛИК ЭМАС

- Келинг, аввал "аллергия нима?" деган саволга жавоб бериб ўтайлик.

- Кўп одамлар "менда тухумга (асалга, гулга, ҳайвон мўйига ва ҳоказо) аллергия бор", дейди. Аммо "мана шу аллергия қаердан келиб чиқди, уни даволаш профилактикаси учун нима қилиш керак?" деган саволларга оддий одамларни қўя турайлик, таассуфки, айрим олий маълумотли шифокорлар, хатто шу соҳа бўйича фан номзодлари-ю, профессорлар ҳам жўяли жавоб беролмайдилар.

"Аллергия" сўзини тиббиёт фанига 1904 йилда болалар шифокорлари Пирке ва Шиклар киритишган. Бундан ўша пайтгача аллергия касалликлар бўлмаган экан-да, деган ҳулоса келиб чиқмайди. Ушангача бу дард умумий касалликлар тарзида даволанган. "Аллергия" сўзи инглизчадан таржима қилингандан "бошқача таъсир этаман", деган маънони англатади. Яъни ташқи муҳитдаги айрим нарсаларга, масалан, ўсимлик ёки уй чангига, турли озиқ-овқатларга, ҳайвонлар мўйларига, дархат ва гуллар ҳидига ва бошқаларга одам организмнинг сезгирлиги ошиб кетади. Оқибатда мана шу нарсалар қайта таъсир этгандан организм жавоб реакциясини беради. Айнан ана шу реакция аллергия дейилади. Натижада баданга турли тошмалар тошади, қўз ва лаблар шишади (бу ҳолат фанда Квинки шиши дейилади), бурун, томоқ қичишиб, одам тўхтовсиз акса уради. Айниқса, тил ва бўғиз шишиши ўта хавфли аллергия ҳолат ҳисобланади. Чунки бунда беморга тезда тиббий ёрдам кўрсатилмаса, ҳалқуми шишдан ёпилиб, нафас ололмағи қолиши мумкин. Оқибат эса аксарият ўлим билан тугайди.

Фанда аллергия касалликлар икки гуруҳга бўлинади:

1. Тезкор аллергия касалликлар. Бунда касаллик қўзғатувчилар танага тушиши билан дарҳол организм жавоб реакцияси бериб, аллергия бошланади. Отопик (гайритабий) шаклдаги бронхит астма, эшак еми (водий) томонларда уни "тарва" дейишади), Квинки шиши, полиноз касалликлари (ўсимлик чангига сезгирлик ошганда келиб чиқади), аллергия ринит (дархатлар гулларида пайтада кўпайди), анафлактик шок (дори-дармонларга реакция) кабилар тезкор аллер-

БОЛЛИК КАСАЛЛИК ЭМАС

бўлади. Бронхиал астманинг инфекция шакли, ревматизм, қора оксоқ (брусцеллез) сингари аллергия касалликларни мана шу гуруҳга киритиш мумкин.

Терига тошмалар тошиши билан кечадиган аллергия "тери аллергияси касалликлари", деб аталиб, унга экзема (намли ва қуруқ шакли), дори воситалари, озиқ-овқатларга реакция киради.

- **Аллергия касалликлар кўпайиб бораётганининг асосий сабаблари нимада?**

- Бунинг бир қанча сабаблари бор. Биз бола пайтларимиз чанқасак, маҳаллалар худудидан оқиб ўтадиган ариқлардан бемалол сув ичаверардик, умуман зарар қилмасди. Ҳозир хатто қанлардан оқиб ётган ичимлик сувида турли хил зарарли моддалар учраётди. Буни табиатта бўлган муносабатимиз салбий томонга ўзгарганили билан изохлаш мумкин. Маиший чиқиндиларни махсус белгиланган жойлар қолиб, дуч келган ерга, хатто ариқларга тўкиб кетиш, оқар сувлар бўйига хожатхоналар қуриш оддий ҳолга айланиб қоляпти.

Мева-сабзавотлар етиштиришда кимёвий моддалардан меъридан ортиқ фойдаланилмоқда. Турли чанқовбосди ичимликлар, ширинликлар ва озиқ-овқат махсулотларини ишлаб чиқаришда концентратлардан, хатто унинг "Е" ҳарфи билан белгилангандан, инсон саломатлиги учун ўта зарарли бўлган турларидан ҳам фойдаланилмоқда.

Оналар янги туғилган чақалогини камидан 2 ёшгача эмизishi керак. Бу борада кенг тушунтириш иши олиб бориляпти. Аммо ҳар доим ҳам барча оналар бу маслаҳатларга амал қилишяпти, дейиш қийин. Оқибатда, болага эчки, қорамол сuti, сунъий озуқалар берилиши унинг иммунитетини пасайтириб юбормоқда.

Кейинги йилларда дорихоналарда дори тайёрлаш амалияти йўқ бўлиб кетди. Улар тайёр дориларни сотиш билан шуғулланишяпти. Дориларнинг ичидан эса инсон саломатлиги учун фойдалилари билан бирига, аф-

лар кескин кўпайиб кетади", деган эдилар. Бугунги кунимиз 40 йил олдин айтилган бу сўзларнинг ростлигини исботлаб турибди.

- **Аллергология соҳасининг бугунги аҳоли ҳақида нима дая оласиз?**

- 1973 йилда Тошкент тиббиёт институти қошида "Болалар аллергия касалликлари республика маркази" очилган эди. Узоқ йиллар болаларда учрайдиган аллергия касалликларни даволаш борасида асосий муассаса бўлиб келди. Аммо негадир аллергия касалликлар кўпаяётган бир пайтда - 1996 йилда у ёпилиди.

Бошқа соҳалар шифокорларининг ҳам аллергиялогия бўйича малакаларини ошириш бўйича тақлифлар берганмиз, лекин ҳозирча аниқ жавоб йўқ.

Мен "Дори аллергияси" номли рисола ёзиб, нашриётта топшириб қўйганимга 4 йил бўлди. Мазкур рисолада дори-дармонлардан келиб чиқадиган аллергия касалликларининг турлари, оқибатлари, даволаш йўллари ҳақида батафсил маълумотлар берилган. Ҳозирча унинг чоп этилиши борасида аниқ гап айтишмаяпти.

- **Аллергиянинг қўзғалиши фаслга боғлиқми?**

- Биласизми, бу касалликнинг қўзғалишини йил фаслларига боғлиқ дейиш унчалик ҳам тўғри бўлмайди. Одатда, ўсим-

- Бу бўлмаган гап. Энг ёмони, оддий одамлар у ёқда турсин, юқорида айтганимдек, олий маълумотли, фан номзоди, доктор илмий даражасига эга ҳам касбларимиздан ҳам бундай фикрларни эшитиб қоламиз. Бунинг сабаби улар аллергия касалликларнинг моҳиятини, илдинини яхши билишмайди. Масалан, отолоринголог (ЛОП), терапевт ва бошқа йўналиш шифокорлари қабулига келган беморни текшира туриб, ундаги отит, ринит ёки бронхиал астма аллергия кўринишида бўлиши мумкинлигини ҳаёлларига ҳам келтиришмайди ва аллергияга маслаҳат учун юборишмайди. Оқибатда бир неча ҳафта, баъзан бир неча ой турли дорилар, антибиотиклар, гормонлар олган бемор даво топавермагач, бизга мурожаат этади. Текшириб кўрсак, унда аллергия касаллик борлиги маълум бўлади ва биз даволашни бошлаймиз.

- **Сиз беморларни қандай усуллар билан даволайсиз?**

- Клиникамизда касаллар бир неча усуллар билан даволанади. Энг асосийси, муолажа давомидан биз умуман кимёвий дорилар, антибиотиклар ва гормонлардан фойдаланмаймиз.

Мен 1983 йилда аллергия касалликларни нина ёрдамида даволаш услубини ҳам назарий, ҳам амалий жиҳатдан ишлаб чиққан эдим. Шундан бери мана шу усулни кенг қўллаётман. Инсон қўлоғида танадаги барча ички ва ташқи аъзолар билан боғланган 128 та нукта бор. Маълум бир аъзо оғриганда ана шу нукталардан тегишлисига нина санчиб муолажа қилиш мумкин. Хатто бу усулдан нарқоз ўрнида ҳам фойдаланса бўлади.

Аллергияни даволашда магнит терапия ҳам яхши самара беради. Шу боис бу усул ҳам бизнинг амалиётимиздан мустаҳкам ўрин олган.

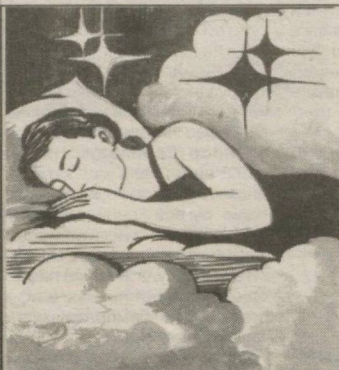
Ўтган асрнинг 20-йилларида рус олими Чжевский томонидан хонадаги ҳавони ионлаштириб, электр заряди ҳосил қилиб берувчи лампа иختиро қилинган. Уни тиббиётда "Чжевский люстраси" деб аташади. Ана шу лампадан ҳам аллергияга мойил бе-

ҲАЁТНИНГ ОДДИЙ

ТИНИҚ ТУШ КЎРАСИЗ

Агар сиз ухлаш олдидан пастки лабингизга атиргулнинг гулбаргидан ёпиштириб олсангиз, жуда тиниқ туш кўриб, мириқиб ухлайсиз. Чунки пастки лабинг майда томилари орқами билан боғланган бўларкан.

Хитойлик машхур табибнинг қизи Сун Си шундай дейди:

Лабимга атиргулнинг гулбаргидан ёпиштириб олсам, тушимда кўпинча учиб юраман. Ёки ўзим яхши кўрган инсонлар билан юрган бўламан. Ҳам тиниқиб ухлайман, ҳам кўрган тушларимдан эрталабда руҳим баланд бўлади.

Мабодо пастки лабингиз ёрилган бўлса, ёки бирор сабаб билан куйдириб олган бўлсангиз, бепарво юраверманг. Пастки лаби жароҳатланган одамлар кўркинчли тушларни кўриб алаҳсис чикадилар, тиниқиб ухлай олмайдилар.

ҚОН БОСИМИНГИЗ КЎТАРИЛСА

Қон босимингиз кўтарилса, товуларингизга муз бўлагидан бойлаб олинг. Беш дақиқадан сўнг музни ечиб, оёғингизни бир дақиқа илиқ сувга солиб ўтиринг. Худди шу муолажани беш марта қайтарсангиз, қон босимингиз метъерлаша бошлаганини сезасиз.

Чунки юракдан бошланган барча қон томирлари товодда туташган. Иссиқ-совуқ натижасида томирлардаги қон босими изга туша бошлайди. Агар уйингизда муз бўлмаса, совуқ сувда яхшилаб ювилган тош ҳам бўлаверади.

АСАБИНГИЗ БУЗИЛГАН БЎЛСА

Агар уйку олдидан асабингизни бузиб олган бўлсангиз, ҳовлида ялан-

Хитой табобати анчагина қадимийдир. Унинг ҳамма бажариши мумкин бўлган оддий қоидалари мавжуд. Кўпинча ана шу қоидалардан беҳабарлигимиз туфайли дори-дармонларни истеъмол қилиб, вужудимизни мўртлаштириб оламиз. Бундай қоидаларни ҳар бир киши билгани маъқул.

ҚОИДАЛАРИ

гоёқ юринг. Ер қанчалик гадир-будур бўлса, асабингиз шунчалик тез босила бошлайди. Иложи бўлса, гуллар орасидан ўтинг. Сўнг оёғингизни илиқ сувда яхшилаб ювиб олинг.

Ялангоёқ юрилганда, ер асаб толаларини жунбушга келтира бошлаган салбий кувватни тортиб олади. Гуллар ҳиди эса мияда ижобий ўзгариш ясайди. Гуллар яқинига ўтириб, ўн марта чуқур нафас олинг. Асабингиз тинчланиб, уйкуга мойиллашасиз.

ЮРАГИНГИЗ ЎЙНАСА

Иккала кўлингизни муздек сувга ювинг-да, тиззаларингизни галма-галдан уқаланг. Уқаловни аввал ўнг оёқ тиззасидан бошлаб, кейин чап оёққа ўтинг. Кафтларингизни эса тез-тез совуқ сувда намлаб туринг.

Беш дақиқадан сўнг эса кўлларингиз чиганоқларини уқалашга ўтинг. Бу машқларни очиқ ҳавода бажарсангиз яхшироқ натижа беради. Атрофингизда ғашга тегадиган нарсанинг бўлмагани маъқул. 20 дақиқада юрак ўйноғи босила бошлайди.

БОШИНГИЗ ОФРИСА

Оёқ бармоқлари орасига совуқ сувда хўлланган дарахт баргларида қўйиб чиқинг. Энг яхшиси навиқрон теракнинг баргидир. Ёки дарахтларнинг ювилган ашанг баргини оёқ билан босиб турсангиз ҳам бўлади.

Аста-секин қон айланиши изга тушиб, юрак ҳарорати ҳам мўътадиллаша боради. Бундай пайтда иккала кўлингиз бармоқларини уқалаб турсангиз, натижаси яна ҳам яхшироқ бўлади. Иложи бўлса, ўзингиз ўтқазган дарахт баргидан фойдаланинг. Чунки дарахт одамни таниб олиш хусусиятига эга экан.

ВУЖУДИНГИЗ ТОЛИҚСА

Бундай ҳолат кўпинча иштаҳанинг бўғилувидан ва моддалар алмашинувининг ёмонлашувидан пайдо бўлади. Бундай пайтда бурнингизнинг тешиклари яқинроқ жойга тоза асалдан суртиб олинг. Асал ҳиди ҳаво орқали мияга етиб боради ва у ерда етишмаётган мувозанатни тиклайди. Мия эса ошқозон безларини уйғотиб, танага қувватнинг ёйилишига кўмаклашади. Ёки ўткир ҳидли зирворларни ҳидлаш ҳам асаб толалари таранглигини ёзиб, вужудни тетиклаштиради, моддалар алмашинуви изга тушади.

ТЕЗ-ТЕЗ АЧЧИҚЛАНСАНГИЗ

Тез-тез аччиқланадиган одам ёнида ақик тошни ёки оддий тош олиб юргани маъқул. Икки томондаги чўнтак қатталиги данакдек иккитадан тошни солиб олсангиз, аччиқланишнинг олдини олган бўласиз.

Сабаби, қўлни чўнтакка солганингизда тошларга тегади ва улар фикрини муҳассамлаштириш қудратига эга. Тошлар жаҳл қайтарувчи бўлур. Шу боисдан тоғу тошлар вазминлик тимсолидир. Вақти-вақти билан тошларни бошқасига алмаштириб туриш лозим.

ХОТИРАНГИЗ СУСАЙСА

Оғзингизга сув олиб, иложи борича узокроққа пурканг. Кучаниш нафас йўллари тиззалаб, ўпкани кислородга тўйинтиради. Бу машқни ўн марта такрорланг ва бурнингиз орқали тўйиб нафас олиб, вужудни озроқ дам олдириг.

Ана шундан кейин челақдаги сувга лабингизни қўйиб, қаттиқ пуфланг. Лабингизни сувдан узмай чуқур нафас олиб, машқни ўн марта давом эттириг. Ана шунда нафасингиз кислородга тўйиниб мияга етиб боради ва хотирани суллаштирувчи тикчиларни очади.

ГЎЗАЛЛИК СИЗГА ЯРАШАДИ

Аслида хотиржамлик гўзалликдир. Хотиржам бўлиш учун асаб толаларини майинлаштироқ лозим. Бунинг учун хушбўй ҳидлар даркор. Настарин гуллар ичида энг нафис ҳид таратувчи саналади. Унинг ҳиди одамни мулоиймлаштиради.

Мулоийм чехра ҳаммаша гўзал кўриг. Настаринни тўйиб ҳидланг. Хитойда настарин гули лимон шарбати билан юзга ёпиштириб чиқилади. Келинчақлар тўйдан олдин ана шундай қиладилар. Унинг ҳиди вужудга ўтиб, асаб толаларини батамом тўйинтиради ва чехрани гўзал сақлайди.

ХУШ КАЙФИЯТЛИ БЎЛИНГ

Хуш кайфият замири яхшилик излашдадир. Яхшилик излаган бадфёъл

одамдан ҳам яхши фазилат топа олади. Бунинг учун саломни қанда қилманг, одамга очиқ чехра билан боқинг, зийраклик кўрсатинг, эътиборли бўлинг.

Яхшилик излаган одам гўзаллик кўршовида бўлур. Покизаликка ва интизомга одалланур. Ана шундан уларга касаллик яқинлашмайди. Чунки куч-қудратни оширувчи хуш кайфият ҳар қандай гурбатлар маконидан узоклаштирур.

ЮРАКНИ АСРАНГ

Хитой табобатида шундай дейлади: «Юрак соғлом бўлса, вужуд саломатдир». Бунинг учун ўн марта ўйла, бир марта сўйла. Чунки ёмон сўз юракка наштар. Битта ноўрин сўзнинг захрини ўн та малҳам билан ҳам даволаб бўлмайди.

Ноўрин сўздан сақланиш учун ҳар куни фурсат топиб, қора матога синчиқлаб разм солмоқ лозим. Қора мато фикрни тиндиради, мулоҳазакорликка ундайди. Камгаплик зийнати ана шундан пайдо бўлади. Камгаплик юракни асрайди.

ҲЕЧ НАРСАДАН КЎРҚМАНГ

Кўрқиб одамни юз дардга чалинтиради. Кўрқоқ бўлиш марта ўлар, деб ана шунга айтадилар. Ахлокли, ибодатли одам кўрқувни енга олади. Оғир-босиқ бўлиш учун вужудни ва қалбни тозаланг. Бунга ҳар бир киши эриша олади.

Вужудни сув тозалайди, қалбни эса ибодат. Ҳар қандай губорни мусоффо сув билан ювиб кетказса бўлади. Тоза вужуд онгни, мушоҳадани тиниқ сақлайди. Ибодат руҳни бакуватлаштиради. Иккаласи зийда бўлган, кўрқибга ўрин қолмайди.

СЕРФАЙРАТ БЎЛИНГ

Саломатликнинг биринчи устуни гайратдир. Уч нарсга одамни гайратга миндиради. Яхши сўз, яхши орзу ва яхши шароит. Ҳар уччаласининг подшоши аёлдир.

Бир кунда бир марта терлаган одам, дори-дармонга эҳтиёж сезмайди. Ишга кўтаринки иштиёқ билан киришинг. Ишдан лаззат топинг. Ана шунда сизга муҳтожлик келмайди. Ўзини-ўзи хурматлаган одам бир умр соғ ва бахтиёрдир.

Комилжон НИШОНОВ тайёрлади.

Муассислар: Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар кўмитаси, Болалар жамғармаси ва «Соғлом авлод учун» Халқаро жамғармаси

Фойдаланилмаган қўлёзмалар таҳлил қилинмайди, муаллифларга қайтарилмайди, ёзма жавоб берилмайди.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмаҳонасида чоп этилди. Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41-уй. Босишга топшириш вақти - 20.00. Босишга топширилди - 21.00

E-mail: oilavajamiyat@rambler.ru oilavajamiyat@mail.ru

БОШ МУҲАРРИР: ДИЛБАР САИДОВА

Бош муҳаррир: 134-86-91
Қабулхона: (тел. ва факс) 133-28-20
Бош муҳаррир ўринбосари: 134-25-46
Табриқлар, эълонлар: 133-04-50
Бўлимлар: Оила - 133-04-35, 134-25-46
Бухгалтерия: 132-07-41

МАНЗИЛИМИЗ:
Тошкент - 700000
Амир Темур кўчаси,
1-тор кўча, 2-уй.
«Олой» бозори ёнида.

Газета таҳририят компьютер базасида терилди ва саҳифаланди.

ҲОМИЙ: «Матбуот тарқатувчи» акциядорлик компанияси

ОБУНА ИНДЕКСИ - 176
Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 027-рақам билан рўйхатга олинган.
Буюртма Г - 732. Формати А-3, ҳажми 4 табоқ.
Адади - 13147
Саҳифаловчи — Ш. БАРОКОВ
Расом — Н. ХОЛМУРОДОВ
Навбатчи — Д. ИБРОХИМОВ
Мусаҳҳих — С. САЙДАЛИМОВ

1 3 4 5 6